

Geliş Tarihi/Received: 31.08.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 17.09.2025

Yayın Tarihi/Published: 30.09.2025

Araştırma Makalesi/Research Article

Doi: 10.54993/syad.1775108

TÜRKİYE'DE GÖÇMEN POLİTİKALARI ÖZELİNDE GÖÇMEN GİRİŞİMCİLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: NİTEL BİR ÇALIŞMA

ASSESSING MIGRANT ENTREPRENEURSHIP IN THE CONTEXT OF MIGRATION POLICIES IN TÜRKİYE: A QUALITATIVE STUDY

Dr. Öğr. Üyesi Osman AKARSU

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İİBF, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0002-0595-6795>, osman.akarsu@bilecik.edu.tr

Dr. Mehmet DEĞİRMENÇİ

Mardin Emniyet Müdürlüğü, Emniyet Amiri, Bağımsız Araştırmacı, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0002-6949-4155>, mehmetdegirmenci06@gmail.com

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye'de uygulanan göçmen politikaları ve göçmen girişimciliği olgusunu bu girişimcilerin bakış açısından değerlendirmektir. Girişimcilikle ilgili literatür göçmen girişimciliği olgusunu çoğunlukla "kanun önemsiz şeylerle ilgilenmez" anlayışıyla, "de minimis non curat lex" yaklaşımıyla ele almakta, göçmenlerin yerleştikleri ülkelerdeki mevcut politikalar ve azınlıkların girişimciliğine dair yasal düzenlemeler çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Bu çalışmada Suriyeli göçünün yoğun etkilerinin görüldüğü Güneydoğu Anadolu bölgesinde faaliyetlerini devam ettiren 20 göçmen girişimci ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İçerik analizi yöntemiyle yapılan analizlerde, katılımcıların, göçmen girişimciliği olgusunu aile geçimi, güvenlik, fırsat ve bağımsızlık ekseninde tanımladıkları ve politika yapıcılara girişimcilik süreçlerine dair göçmen girişimcilere uygulanan seyahat engelinin kaldırılması, çalışma izni ve ruhsat gibi bürokratik zorlukların kolaylaştırılmasına yönelik öneriler verdiklerini açığa çıkarmaktadır. Bu çalışmanın göçmen girişimciliği kavramının tanımlanması, politikalar özelinde karşılaşılan zorluklar ve potansiyel çözüm yollarına dair literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göçmen girişimciliği, göçmen politikaları, diaspora girişimciliği.

ABSTRACT

The primary objective of this study is to evaluate the migrant policies implemented in Turkey and the phenomenon of migrant entrepreneurship from the perspective of these entrepreneurs. The literature on entrepreneurship mostly addresses the phenomenon of immigrant entrepreneurship with the understanding that "the law does not concern itself with trivial matters," the "de minimis non curat lex" approach, and the existing policies in the countries where immigrants settle, and the legal regulations regarding the entrepreneurship of minorities are often overlooked. In this study, semi-structured in-depth interviews were conducted with 20 immigrant entrepreneurs operating in the Southeast Anatolia region, which has been heavily affected by Syrian migration. Content analysis revealed that participants defined migrant entrepreneurship in terms of family livelihood, security, opportunity, and independence, suggesting that policymakers should remove travel restrictions imposed on migrant entrepreneurs and ease bureaucratic hurdles, such as work permits and licenses. This study is expected to contribute to the literature on the definition of the concept of migrant entrepreneurship, the challenges encountered in specific policies, and potential solutions.

Keywords: Immigrant entrepreneurship, immigrant policies, diaspora entrepreneurship.

1. Giriş

Ekonomik faktörlerin giderek artan önemi ve bu faktörlerin üzerinde etkili olan sosyolojik unsurlar, özellikle göç gibi büyük toplumsal olayların incelenmesini gerekli kılmıştır (Duan vd., 2021, s. 599). Bu durum, göçmen girişimciliği gibi insan hareketliliği ve kültürel etkileşimle şekillenen olguların da çok boyutlu olarak ele alınmasını zorunlu hale getirmiştir. Mevcut literatür göçmen girişimciliği olgusunu çoğunlukla göçmenlerin yerleştikleri ülkelerdeki mevcut politikalar ve azınlıkların girişimciliğine dair yasal düzenlemeleri göz ardı ederek ele almaktadır (Brieger ve Gielnik, 2021; Duan vd., 2023). Literatürdeki bu araştırma boşluğu dikkate alınarak göçmen girişimcileri içeren bu çalışmada amaçlı örneklem tercih edilmiş ve çalışma planı bu örnekleme içerecek şekilde kurgulanmıştır. Bu çalışmanın temel iki araştırma sorusu bulunmaktadır. Bunlar, Türkiye'ye göç yoluyla gelen Suriyeli girişimciler göçmen girişimciliğini nasıl tanımlamaktadırlar? Bu girişimciler Türkiye'de göçmen girişimciliğe dair politikaları nasıl değerlendirmektedirler? Bu çalışmanın göçmen girişimciliğine iki açıdan katkı sağlaması beklenmektedir. Öncelikle göçmen girişimciliğine dair hedef ülkelerdeki politikaların bu girişimciler açısından neden önemli olduğunu açıklanmaya çalışılmış ve göçmen girişimciliğinin gelişmekte olan bir ülke olan Türkiye bağlamında nasıl tanımlandığını ortaya konulmuştur.

Göçmen girişimciler, girişimcilik deneyimlerini paylaşırken çoğu zaman bilinçli olmaksızın etkileşimsel, duygusal, şahsileşmiş ve maddi boyutlara, başarı öykülerine (Akarsu, 2024, s. 58), motivasyonlarına ve göçmen olmanın beraberinde getirdiği güçlüklerin izlerine de yer verirler (Dheer, 2018; Gurău vd., 2020). Göçmen girişimciliğinin mevcut politikalar ve uygulamalar özelinde gelişmekte olan bir ülke bağlamında ve göçten yoğun etkilenen Güneydoğu Anadolu bölgesinde ve direk göçmen girişimcilerle yapılan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerle gerçekleştirilmesi bu çalışmanın alana en temel katkısıdır. Bu çalışma göçmenlerin girişimcilik gibi göç ettikleri ülkelerdeki ekonomik katılımını gelişmekte olan bir ülke bağlamından ve göçün dünyada eşi benzeri görülmemiş bir yoğunlukta yaşandığı bir bölgeden örnekler sunması noktasında önemli görülmektedir.

Bu çalışma, Güneydoğu Anadolu bölgesinde faaliyetlerini sürdüren göçmen girişimcilerin perspektifinden, Türkiye'deki göçmen politikalarını ve göçmen girişimciliği olgusunu analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla nitel araştırma yöntemleri tercih edilmiş ve bu girişimcilerle yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Bu araştırmanın örnekleme, Suriye ile doğrudan sınırimız olan ve göç olgusundan yoğun etkilenen illerde (Mardin, Şanlıurfa ve Gaziantep) faaliyet gösteren 20 göçmen girişimciden oluşmaktadır. Bu çalışmanın bulguları, göçmen girişimciliği ile ilgili literatürün genel bulguları ile uyumlu olmakla birlikte Türkiye'ye dair niş sonuçları da ortaya koymaktadır.

Çalışmanın mevcut literatüre en önemli katkısı gelişmekte olan ve göç koridorunda yer alan bir ülke olan Türkiye bağlamında, göçmen girişimciliği olgusunu bu girişimcilerin bakış açılarıyla ve çoğunlukla göçmen politikaları özelinde değerlendirmesi ve girişimcilerin bu hususa yükledikleri anlamları ortaya koymasındadır. Mikro boyutta girişimcilerin hedef ülkedeki makro politik düzenlemelerin etkilerini ortaya koyması noktasında düzeyler arası çıkarımları sunması önemlidir.

Bu çalışma 6 bölümü ihtiva etmektedir. İkinci bölümde ülkemiz ve dünya genelinde göçmen politikaları literatüre atıfla ele alınmıştır. Üçüncü bölümde göçmen girişimciliği ve politika yetersizliği değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde çalışmanın yöntemi ve

uygulanan metodolojik süreçler hakkında bilgi verilmiştir. Beşinci bölümde çalışma bulguları ilgili literatürle birlikte değerlendirilmiştir. Son bölümde ise sonuç ve tartışma sunulmuş, sonraki çalışmalar için potansiyel alanlar ve araştırmanın kısıtları ele alınmıştır.

2. Kavramsal Çerçeve ve Literatür Taraması

2.1. Türkiye’de Göçmen Politikaları

Türkiye'nin göçmen politikaları, coğrafi konumu, tarihi deneyimleri ve sosyoekonomik dinamikleri gibi çeşitli faktörlerden etkilenecek karmaşık bir yapı sergilemektedir. Bu politikalar, ülkenin uluslararası yükümlülükleri, iç güvenlik kaygıları ve ekonomik ihtiyaçları arasındaki dengeyi gözeterek şekillenmektedir. Türkiye, tarihsel olarak hem bir transit ülke hem de hedef ülke konumunda olmuş, bu durum da göç yönetimi stratejilerinin çok boyutlu olmasını gerektirmiştir (Kirişçi & Yıldız, 2023). Ülkenin göç politikaları, farklı dönemlerde farklı yaklaşımları benimsemiş, bu da politikaların zaman içinde nasıl evrildiğini göstermiştir (Özerim, 2017). Göçmen politikalarının temelini oluşturan yasal düzenlemeler, uluslararası sözleşmeler ve ülke mevzuatının uyumlaştırılması sürecinde önemli adımlar atılmıştır.

Türkiye'nin göç alanındaki deneyimleri, özellikle 1980'lerden sonra belirginleşen uluslararası göç akımlarına dahil olmasıyla artmıştır (Teke, 2018). Bu dönemde, transit göçmenlerin sayısındaki artış, Türkiye'yi Avrupa ile ilişkilerinde önemli bir aktör haline getirmiş ve göç yönetimi konusunda yeni zorluklarla karşı karşıya bırakmıştır (İçduygu, 2000). Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri, göç konusunda sık sık anlaşmazlıklara neden olmakta, özellikle vize serbestisi ve geri kabul anlaşmaları gibi konularda farklı görüşler ortaya çıkmaktadır (Stringer, 2004). Ekonomik büyüme, Türkiye'yi göçmenler ve mülteciler için bir cazibe merkezi haline getirmiş, bu durum da ülkenin göç politikalarının sürekli olarak güncellenmesini ve yeni zorluklara adapte olmasını gerektirmiştir (Stringer, 2004). 2013 yılında yürürlüğe giren yeni göç ve iltica yasası, bu yeni zorluklara cevap verme amacı taşımaktadır (Kirişçi & Yıldız, 2023). Bu yasa ile birlikte, göç yönetimi alanında daha etkin ve insan haklarına saygılı bir sistem oluşturulması hedeflenmiştir.

Türkiye, tarihsel süreçte önemli göç hareketlerine tanıklık etmiş ve hem göç alan hem göç veren hem de transit geçiş ülkesi olma özelliği taşımıştır. Özellikle 2011 yılında Suriye iç savaşının başlamasıyla birlikte, savaşın etkilediği bölgelerden milyonlarca sığınmacı Türkiye'ye yönelmiş, bu durum Türkiye'nin göç yönetimi kapasitesini ciddi şekilde sınamış ve insani, idari ve mali boyutları olan politikaların geliştirilmesini zorunlu kılmıştır (Shinnar ve Zamantılı Nayır, 2019). Türkiye, bu süreçte Suriyelilere geçici koruma statüsü tanıyarak dikkat çekmiş olsa da 2013 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) gibi düzenlemeler göçü büyük ölçüde geçici bir olgu olarak ele almış, entegrasyon politikalarına ise yeterince odaklanmamıştır. Bu yaklaşım, Türkiye'nin kalıcı bir göç ülkesi statüsünü tam olarak kabullenmesini engellemiş ve uzun vadeli entegrasyon politikalarının eksikliği konusunda eleştirilere neden olmuştur. Geçici statüye dayalı ve düzenleyici nitelikteki odaklanma, sığınmacıların temel haklara erişimini, ekonomik katılımını ve sosyal entegrasyonunu sınırlandırmaktadır. Bu durum ise toplumsal gerilimleri ve kutuplaşmayı artırma riski taşımaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin göçmen politikaları yalnızca ulusal düzeyde değil, aynı zamanda bölgesel ve küresel gelişmelerden de doğrudan etkilenecek şekilde şekillenmektedir.

Göçmen politikaları oluşturulurken girişimcilikle ilgili hususlara yasalarda değinilmediği ve bir eksiklik olarak temayüz ettiği düşünülmektedir. Mevcut durumdaki bu politika eksikliği entegrasyon ve göçmen girişimciliği özelinde ekonomik olarak ta varoluşun önündeki en temel eksikliklerden birisi olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada göçmen girişimciliğinin başarısının mikro ve makro temelleri nitel bir araştırma tasarımıyla birlikte değerlendirilerek Türkiye'ye özgü sonuçlar ortaya konulmak istenilmektedir.

2.2. 2011 Sonrası Göç Dalgası ve Açık Kapı Politikası

Türkiye'nin göç politikalarındaki önemli dönüm noktalarından biri, 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı ve beraberinde gelen büyük göç dalgası olmuştur. Bu dönemde Türkiye, "açık kapı politikası" izleyerek milyonlarca Suriyeliye ev sahipliği yapmıştır (Sholihin & Alfani, 2021). Bu politika, insani yardım ve uluslararası sorumluluk ilkeleri çerçevesinde şekillenmiş, ancak beraberinde sosyoekonomik ve demografik zorlukları da getirmiştir. Bu göç dalgası ile Türkiye'ye gelen göçmenler açısından ekonomik faaliyetlerde yer alma, çalışma hayatına entegrasyon ve girişimcilik gibi çıktılar üretme sürecinin yeterince olgunlaşmamış olduğu görülmektedir.

Suriye'den gelen göçmenlerin Türkiye'deki dağılımı, ülkenin farklı bölgelerinde farklı etkiler yaratmıştır. Özellikle büyük şehirlerde, artan nüfus yoğunluğu, konut sıkıntısı ve işsizlik gibi sorunlar baş göstermiştir (Aksu vd., 2022). Türkiye'nin bu süreçteki rolü, uluslararası toplum tarafından takdirle karşılanmış ve kısıtlı da olsa Suriyeli "önurlu geri dönüşlerinin" gerçekleşmiş olması kalanlar açısından uzun vadeli entegrasyon ve uyum sorunları hala çözülmesi gereken önemli meseleler arasında yer almaktadır. Türkiye'nin göç politikaları, Suriye krizinin ardından daha da karmaşık hale gelmiş, bu durum da ülkenin göç yönetimi stratejilerinin sürekli olarak gözden geçirilmesini ve güncellenmesini zorunlu kılmıştır (Özkan & Çakmak, 2021). 2022 itibarıyla Türkiye, yaklaşık dört milyon kayıtlı Suriyeli ve 320.000'den fazla diğer Müslüman ülkelerden gelen bireylere ev sahipliği yapmaktadır (Syrian Refugees in Turkey: The Long Road Ahead, 2023). 2024 sonu 2025 yılı başı itibarıyla bölgenin istikrara kavuşması ve kısmen geri dönüşe uygun hale gelmesiyle bazı kısıtlı geri dönüşler gerçekleşmiştir. Lakin girişimcilik gibi köklü işlere sahip göçmenlerin ülkemizdeki faaliyetlerine devam ettikleri görülmektedir.

Türkiye'nin göç politikalarının uygulanmasında karşılaşılan zorluklar, sadece iç dinamiklerden kaynaklanmamaktadır. Yerleşik bir girişimci ekosisteminin oluşmaması da bu zorlukları tetiklemiştir. Bunların dışında, uluslararası aktörlerin ve kuruluşların politikaları da Türkiye'nin göç yönetimi üzerindeki etkileri göz ardı edilemez. Özellikle Avrupa Birliği'nin göç politikaları, Türkiye'nin göç stratejileri üzerinde doğrudan ve dolaylı etkiler yaratmaktadır (Durna, 2021). Sorunun çözümü noktasında AB ve uluslararası toplum tarafından uluslararası hukuk gereği atılması gereken adımlar atılmamıştır. Yetersiz ve söz verilmesine rağmen yapılmayan bazı yardımlar göçmenlerin entegrasyonu açısından henüz çözülmemiş bir sorun olarak varlığını devam ettirmektedir. Bu göçmenlerin girişimcilik yoluyla ekonomik entegrasyon ve otonomilerini sağlamaları hem makro ekonomik hem de bireylerin mikro ekonomik varoluşları açısından önem arz etmektedir.

2.3. Geçici Koruma Statüsü ve Hukuki Belirsizlik

Türkiye'nin Suriyeli göçmenlere yönelik uyguladığı "geçici koruma statüsü", uluslararası hukukta tanınan bir statü olup, bu statüye sahip olanlar belirli haklara sahiptir. Ancak, bu

statünün geçici olması ve uzun vadeli bir çözüm sunmaması, hukuki belirsizliklere yol açmaktadır. Geçici koruma statüsüne sahip olanların hakları, Türkiye Cumhuriyeti tarafından belirlenmekte olup, bu haklar arasında eğitim, sağlık ve çalışma izni gibi olanaklar bulunmaktadır. Ancak, bu haklara erişimde yaşanan zorluklar ve bürokratik engeller, Suriyelilerin entegrasyonunu olumsuz etkilemektedir (Kilinc, 2020). Çalışma izni almak isteyen Suriyelilerin karşılaştığı zorluklar, kayıt eksikliği ve işverenlerin uyumsuzluğu gibi nedenlerle artmaktadır (Kilinc, 2020). Bu yasal sınırlılıklar ve bürokratik engeller göçmenlerin gelişmiş ülkelerdeki gibi iş sistemlerine dahil olmalarını geciktirmiş, göçmen girişimciliği hususu özellikle açık kapı politikasının en çok etkilediği Suriye'ye sınır şehirlerimizde olumsuz etkisini göstermiştir.

Türkiye'nin göç politikalarındaki belirsizlikler, Suriyelilerin geleceği hakkında endişe duymasına neden olmakta ve bu durum, sosyal uyumun sağlanmasını da güçleştirmektedir. Türkiye, geçici koruma sağladığı Suriyelilerin sayısının artmasıyla birlikte, uluslararası toplumdaki daha fazla destek beklemektedir (Aksu vd., 2022). Göçmenlerin entegrasyonu, sadece hukuki düzenlemelerle değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel uyumun sağlanmasıyla da mümkündür. Bu nedenle, Türkiye'nin göç politikaları, girişimcilik ve iş kurma bağlamında ekonomik entegrasyon stratejilerini de içermelidir.

Göç dalgasının ortaya çıktığı yıllardan itibaren Türkiye'de, siyasal ve sosyal anlamda en önemli konuların başında Suriyeli göçü gelmektedir. Yaşananlar başta Ortadoğu ülkeleri ve Türkiye olmak üzere birçok ülke için önemlidir (Yıldırım, 2019). Türkiye'de geçici koruma statüsünde olan Suriyelilerin büyük çoğunluğunun kalıcı hale geldiği düşüncesi hem akademik çevreler hem de devletin yetkili kurumları tarafından ifade edilmektedir (Vesek, 2021). Bu durumun ortaya çıkmasında ise Türkiye'nin uyguladığı göç politikaları etkili olmuştur (Kaya & Ok, 2021). Bu politikalar Avrupa Birliği başta olmak üzere uluslararası kuruluşlar tarafından da desteklenmektedir (Kaya & Ok, 2021). Lakin yerleşikliğe ve kalıcılığa geçişle ilgili yasal, bürokratik hususların entegre edilmesinin yanında ekonomik açıdan da girişimciliğin göçmenler için "mümkün" ve "hayat kurtaran" bir hale dönüştürülmesi gerekmektedir. Göçmen girişimciliği literatüründe bu durum, göçmen girişimcilerin ekonomik, beşeri ve sosyal sermaye birikimlerinin, etnik topluluklarıyla sosyal özdeşleşmelerini artırabileceği (Achidi Ndofo ve Priem, 2011), onların ekonomik canlanmanın ve sosyal yenilenmenin birincil kaynağı olabileceği (Echikson vd., 2000), göçmen girişimcilerin geçmişlerine göre değişen düzeylerde zorluklar ve engellerle karşı karşıya olabilecekleri (Guräu vd., 2020) şeklinde ele alınmaktadır.

2.4. Politika Söylemi: 'Misafir' Retoriği

Türkiye'nin Suriyeli göçmenlere yönelik politikaları, genellikle 'misafir' retoriği üzerine inşa edilmiştir. Bu yaklaşım, Türk toplumunda misafirperverlik geleneğinin güçlü olmasından kaynaklanmaktadır (Vesek, 2021). Ancak, bu retorik, göçmenlerin haklarını ve uzun vadeli entegrasyonunu göz ardı edebilecek riskler taşımaktadır. 'Misafir' olarak tanımlanan Suriyelilerin, Türkiye toplumunda kalıcı olarak yerleşmeleri durumunda, bu retoriğin yetersiz kalacağı açıktır (Abdelaaty, 2019). Bu nedenle, göç politikalarının daha kapsayıcı ve hak temelli bir yaklaşımla yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Yasin ve Hafeez (2023: 1298) çalışmasında "ev sahibi ülkelerindeki daha geniş endüstriyel yeniden yapılanmadan dolayı "yerinden edilmeleri" nedeniyle girişimciliği sürdürmeye "zorlanan" deneyimli "misafir işçi" göçmenlerinin durumlarını" ele almışlardır. Misafir retoriği bu

yönüyle literatürde Türkiye’de ele alındığı bağlamıyla değerlendirilmediği, göçmen girişimciliği açısından bir fırsata doğru çekilen grubu tanımlamak açısından ele alındığı görülmektedir. Oysa Türkiye’deki durum bunun tam tersi durumdadır ve çözülmesi gereken bir sorun olarak temayüz etmektedir.

Misafir retoriği, Suriyelilerin sosyal ve ekonomik hayata katılımını teşvik etmek yerine, onları geçici bir statüde tutma eğilimindedir. Bu durum, Suriyelilerin kendi potansiyellerini gerçekleştirmelerini engellemekte ve Türkiye ekonomisine katkılarını sınırlamaktadır. Girişimcilerin ve onların çocuklarının eğitime erişimi, onların geleceği için kritik bir öneme sahiptir. Ancak, dil bariyeri, kültürel farklılıklar ve ekonomik zorluklar, Suriyeli göçmenler kadar onların çocuklarının da eğitime erişimi gibi hususlarda bazı yapısal noktaları önemli hale getirmektedir (Babuç, 2018). Türkiye'nin göç politikalarındaki en önemli eksikliklerden biri, entegrasyon stratejilerinin yetersizliğidir (Yıldırım, 2019). Uyum, göçmenlerin ev sahibi toplumla karşılıklı etkileşimini ve senkronizasyonunu ifade eder ve bu süreç, göçmenlerin ekonomik, sosyal ve kültürel hayata katılımını içerir (Güler, 2020). Türkiye'deki Suriyelilerin entegrasyonu, girişimcilik gibi sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel boyutları da içermelidir. Türkiye'nin Suriyeli göçmenlere yönelik politikalarının geleceği, entegrasyon stratejilerinin başarısına bağlıdır.

Türkiye, 2011 yılından bu yana Suriye'den gelen büyük mülteci nüfusunun entegrasyon sürecini yönetmeye çalışmaktadır. Göçmenler iş kurma ve sürdürme konusunda dil engeli, yasal statü kısıtlamaları ve toplumsal önyargılar gibi çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır. Bu durum hem bireylerin potansiyelini gerçekleştirmesini hem de ülke ekonomisine katkılarını sınırlamaktadır. Türkiye'nin göç politikaları, çoğunlukla geçici çözümler üzerine kurulu olup uzun vadeli entegrasyon hedeflerinden uzaktır. Bunun nedenlerinin anlaşılması gerekmektedir. Mevcut politikaların idari ve düzenleyici yapıda kalması, sosyal uyumu zorlaştırmakta, geçici statüdeki bireylerin ise işgücü piyasasına tam katılımını engellemektedir. Birleşmiş Milletler Mülteci Sözleşmesi, mültecilere sosyoekonomik entegrasyon hakkı tanıırken, Türkiye'nin yaklaşımı kısa vadeli güvenlik ve düzen kaygılarına dayalıdır. Bu durum, mültecilerin toplumun dışına itilmesine ve zamanla bir yük olarak algılanmalarına neden olabilmektedir. Misafir söylemiyle ilgili bu durum girişimciliğin oluşmasını engeller nitelikte kavramsallaştırıldığı böylelikle ekonomik entegrasyonu da geciktirdiği düşünülmektedir.

Girişimciliğin her toplumda olduğu gibi ülkemizde de gün geçtikçe önemi daha iyi anlaşılmaktadır (Gençay ve Döven, 2019). Bu minvalde düşünüldüğünde göçmen girişimciler, ekonomiye katkı sunabilecek potansiyele sahiptir. Suriye'nin yeniden yapılandırılması sürecinde bu göçmen girişimciler önemli bir hal almıştır. Kültürel çeşitlilik, ticari bağlantılar ve çok dilli beceriler sayesinde hem ihracat artışına katkı sağlayabilir hem de işletmelerini küresel ölçeğe taşıyarak katma değer yaratabilirler. Ancak ayrımcılık, sosyal dışlanma ve yetersiz destek mekanizmaları bu potansiyelin önünde önemli bir engeldir. Türkiye'nin entegrasyon politikalarının sadece güvenlik merkezli değil, aynı zamanda sosyal kapsayıcılığı teşvik eden bir yaklaşımla ele alınması gereklidir. Yerel kültüre odaklı eğitim programları, bu bahse konu kapsayıcılığı sağlayıp, sosyal uyumun hızlandırılmasında kritik rol oynayabilir. Yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve uluslararası aktörlerin iş birliği, bu süreci destekleyici önemli unsurlardır. Entegrasyon sürecine

başlamak, Türkiye'nin kendisini bir göç ülkesi olarak kabul etmesinin ve toplumsal kutuplaşmanın önlenmesinin temel adımıdır.

3. Göçmen Girişimciliği ve Politika Yetersizliği

Göçmenlerin ekonomik entegrasyonu hem göçmenlerin refahı hem de ev sahibi ülkenin ekonomisi için önemlidir. Göçmenler, işgücü piyasasına katılarak, vergi ödeyerek ve girişimcilik faaliyetlerinde bulunarak ev sahibi ülkenin ekonomisine katkıda bulunabilmektedirler. Türkiye'de göçmen girişimciliği, son yıllarda dikkat çeken bir olgu haline gelmiştir. Suriyeli göçmenler, Türkiye'de çeşitli sektörlerde iş kurarak ekonomik hayata katılmaktadırlar (Delioğlu & Kalaycı, 2022). Ancak, göçmen girişimciliğinin desteklenmesi için politika düzeyinde daha fazla çaba gösterilmesi ve yasa koyucu tarafından bunun yasal metinlerde yer alması gerekmektedir. Göçmenlerin iş kurmalarını kolaylaştırmak için, finansal destekler, eğitim programları ve danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır. Bu anlamda mevzuat uyumsuzluğu ve politika eksikliği göze çarpmaktadır (Raimi vd., 2023).

Göçmenlerin ekonomik entegrasyonu, işgücü piyasasına erişimlerini kolaylaştırmakla ilgilidir. Türkiye'de göçmenlerin işgücü piyasasına erişimi konusunda bazı sorunlar yaşanmaktadır (Durna, 2021). Bireysel özelliklerinin örgüt ve toplum hakkında ortak algılar oluşturmada etkili olduğu ileri sürülmektedir (Çakar vd., 2022). Göçmenlerin iş kurmalarını kolaylaştırmak için, dil eğitimi, mesleki eğitim ve iş danışmanlığı gibi hizmetler sunulmalıdır. Türkiye'deki göçmenlerin eğitim seviyesi ve mesleki becerileri farklılık göstermektedir. Bu nedenle, göçmenlere yönelik eğitim ve mesleki eğitim programları, göçmenlerin ihtiyaçlarına göre uyarlanmalıdır.

Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle tarih boyunca göç hareketlerine maruz kalmıştır ve bu durum, ülkenin demografik yapısını ve sosyoekonomik dinamiklerini önemli ölçüde etkilemiştir. Türkiye'nin göç politikaları hem ulusal kalkınma hedeflerine ulaşmada hem de uluslararası ilişkilerini güçlendirmede önemli bir rol oynamaktadır (Kılıç & Biffl, 2021). Türkiye'ye yönelik göç hareketleri, ülkenin işgücü piyasasını, eğitim sistemini, sağlık hizmetlerini ve sosyal güvenlik sistemini etkilemektedir. Türkiye'nin göç politikaları, bu etkileri göçmen girişimciliği de dahil olmak üzere yönetmek ve göçmenlerin topluma uyumunu sağlamak amacıyla geliştirilmelidir. Böylece göçün olumsuz etkileri minimuma indirilebilir.

3.1. Devlet Teşviklerine Erişim Engelleri

Göçmen girişimcilerin devlet teşviklerine erişimi konusunda da bazı engeller bulunmaktadır. Göçmenlerin devlet teşviklerinden yararlanabilmesi için, bürokratik süreçlerin kolaylaştırılması ve bilgiye erişimlerinin artırılması gerekmektedir (Çifçi & Atsız, 2021). Türkiye'nin göç politikalarının etkinliği, politika oluşturma süreçlerinin şeffaflığı ve katılımcılığı ile yakından ilişkilidir. Göç politikalarının oluşturulmasında, ilgili tüm paydaşların (devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları, uluslararası örgütler, göçmen örgütleri vb.) görüşleri dikkate alınmalıdır (Kaya, 2021). Bu araştırmanın akademik gerekçelerinden birisi de ekonomik entegrasyonu hızlandırmak açısından göçmen girişimciliği olgusuna dair sahadan direk göçmen girişimcilerin kendilerinden bu görüşleri almaktır. Türkiye'de göç yönetimi alanında yaşanan gelişmeler, ülkenin göç politikasının

daha kapsamlı ve etkili hale gelmesine katkı sağlamaktadır (Baykal & Yılmaz, 2020). Türkiye'nin göç politikaları, uluslararası standartlara uygun olarak geliştirilmelidir.

Göçmenler, bir iş kurma ve sürdürme konusunda pek çok zorlukla karşılaşmaktadır. Göçmen girişimcilere yönelik ayrımcı tutumlar, onların ekonomik katılımını ve büyümesini engelleyen sistematik engeller yaratmaktadır. Ayrıca, yerel kurumlarla olan sınırlı etkileşimleri ve bürokratik süreçlere ilişkin bilgi eksiklikleri, girişimcilik faaliyetlerinin önünde önemli bir engel oluşturmaktadır (Çifçi & Atsız, 2021). Bu zorluklar, göçmen ve yerel toplumu birlikte destekleyen kapsayıcı politikalar ve uygulamalarla hafifletilebilir (Kaya, 2021; Baykal & Yılmaz, 2020).

Göçmen girişimcilerin Türk ekonomisine daha etkin katılımını sağlamak için, düzenleyici desteklerin yanı sıra iş kurma süreçlerini teşvik edici yapıcı bir ortam sunulmalıdır (Shinnar ve Zamantılı Nayır, 2019). Özellikle iş Türkçesi, ekonomik ve kültürel uyuma odaklanan dil öğrenme fırsatları, yerel topluma adaptasyonu kolaylaştırarak entegrasyon sürecini hızlandırabilir. Bu tür destekler, yalnızca sosyal uyumu güçlendirmekle kalmayacak, aynı zamanda göçmenlerin girişimcilik potansiyelini açığa çıkarmalarına da olanak sağlayacaktır.

Taşçı ve Koç (2006: 147) “kendi kendini uyarlayan kompleks sistemlerin, kendilerini çevreye uyarlarken örgütlenme davranışı da gösterdiğini” ifade etmişlerdir. Göçmenlerin ülkemizde girişimcilik faaliyetleri sürdürürken de kendi kendilerini örgütledikleri, birbirleri ile etkileşim halinde oldukları ama çoğunlukla var olmaya yönelik bir motivasyonla hareket ettikleri düşünülmektedir.

3.2. Yerel Yönetimlerin ve STK'ların Rolü

Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları, göçmenlerin topluma uyum sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Yerel yönetimler, göçmenlere yönelik hizmetlerin sunulmasında ve göçmenlerin ihtiyaçlarının karşılanmasında önemli bir rol üstlenmektedir (Aydar, 2022). Sivil toplum kuruluşları ise, göçmenlere yönelik farkındalık yaratma, savunuculuk yapma ve destek hizmetleri sunma gibi faaliyetlerde bulunmaktadır (Mutlu & Başer, 2020). Göç alan kentlerde ekonomik maliyetlerin artması, temel hizmetlere erişimde zorluklar ve sosyal gerilimlerin yükselmesi gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır (Kaya, 2021). Göç veren bölgelerde ise işgücü kaybı, ekonomik durgunluk ve sosyal yapının zayıflaması gibi sorunlar yaşanmaktadır. Göçün ekonomik etkileri, göç alan ve göç veren bölgelerin ekonomik yapısına, göçmenlerin eğitim seviyesine, mesleki becerilerine ve işgücü piyasasına entegrasyonuna bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

Bu bağlamda, Türkiye'de göçmenlerin topluma uyum sağlaması ve sosyal hayata katılımı önemli bir gereklilik olarak ele alınmaktadır. Araştırmalar, göçmenlerin özellikle iş kurma ve sürdürme gibi konularda çeşitli zorluklarla karşılaştığını ve ayrımcılığa maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Bu zorlukların üstesinden gelmek ve göçmenlerin ekonomik hayata katılımını artırmak için kapsayıcı politika ve uygulamalara ihtiyaç duyulduğu ifade edilmektedir (Shinnar ve Zamantılı Nayır, 2019). Entegrasyon sürecini hızlandıran faktörler arasında özellikle genç nüfusun eğitim fırsatlarının iyileştirilmesi ve iş dünyasına yönelik Türkçe dil öğrenme olanakları önemli yer tutmaktadır. Ancak, göçmenlerin karşılaştığı ayrımcılık gibi zorluklar, onların toplumsal hayata aktif katılımını ve sağlıklı sosyal ilişkiler kurmalarını zorlaştırmaktadır. Bu tür politika ve uygulamaların kalıcı ve etkili olabilmesi için kapsamlı sosyal entegrasyon stratejilerinin benimsenmesi ve uzun vadeli planlamaların

yapılması büyük önem taşımaktadır. Mevcut durumda kısa vadeli ve geçici düzenlemelere odaklanması, Türkiye'nin kendisini kalıcı bir göç ülkesi olarak kabullenmesini engellemektedir. Genel olarak, göçmen hareketliliğinin düzenlenmesi ve yönetilmesinde göç politikalarının uzun vadeli, kapsayıcı ve sürdürülebilir nitelikte olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu sürecin yönetilmesi noktasında yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının sunacağı katkı yadsınamaz. Özellikle göçmen girişimciliği hususunda yerel yönetimlerin belirleyici bir rolü olduğu düşünülmektedir.

3.3. Göçmen Algısındaki Dalgalanmalar

Türkiye'nin göçmenlere yönelik tutumu, zaman içinde değişiklik göstermiştir. Başlangıçta misafirperver bir yaklaşım sergilenirken, zamanla ekonomik sıkıntılar, sosyal uyum sorunları ve siyasi manipülasyonlar nedeniyle göçmenlere yönelik olumsuz algılar artmıştır (Öztürk, 2020). Bu durum, göçmenlerin sosyal hayata entegrasyonunu zorlaştırmakta ve ayrımcılığa maruz kalmalarına neden olmaktadır. Türkiye'nin göç politikalarının, göçmenlerin haklarını koruyacak ve topluma uyumlarını sağlayacak şekilde güncellenmesi gerekmektedir.

Bu nedenle, göçmen girişimcilerin önemli bir ayrımcılığa maruz kalması, bazı gruplara yönelik önyargının daha fazla olması, yabancı düşmanlığının kötüleşmesi ve toplumsal ayrışmaların derinleşmesi gibi mevcut zorlukların etkilerini dengelemek ve azaltmak amacıyla kamuoyundaki algının yönetilmesi kritik bir gereklilik haline gelmiştir. Bu durum, yalnızca politik bir araç olmanın ötesinde, daha adil ve katılımcı bir girişimcilik ortamı oluşturulması ve toplumsal barışın sürdürülebilirliği için stratejik bir öneme sahiptir (Shinnar ve Zamantılı Nayır, 2019). Kaynaklar, kapsayıcı ve sürdürülebilir entegrasyon politikalarının benimsenmesinin, örneğin iş dili ve kültürü odaklı dil öğrenimi gibi desteklerin sağlanmasının ve devlet kurumları ile sivil toplum kuruluşları gibi çeşitli aktörler aracılığıyla toplumsal farkındalığı artırmaya yönelik stratejilerin uygulanmasının, göçmenler ve yerel halk arasında karşılıklı anlayış ve empatiyi destekleyerek sosyal uyumu güçlendirebileceğini ve bu yolla önyargıları azaltabileceğini göstermektedir.

3.4. Entegrasyonun Çok Boyutlu Yapısı

Entegrasyon, çok boyutlu bir süreç olup, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi boyutları içermektedir (Güler, 2020). Göçmenlerin ekonomik entegrasyonu, işgücü piyasasına katılımlarını, girişimcilik faaliyetlerini ve ekonomik bağımsızlıklarını ifade etmektedir. Sosyal entegrasyon, göçmenlerin yerel toplumla etkileşimini, sosyal ilişki kurmasını ve sosyal ağlara dahil olmasını ifade etmektedir. Göçmenlerin topluma uyumunu desteklemek için, dil eğitimi, mesleki eğitim, kültürlerarası diyalog ve sosyal uyum programları gibi çeşitli araçlar kullanılmaktadır (Shekriladze & Javakhishvili, 2024).

Türkiye'de göçmenlere yönelik ayrımcılıkla mücadele etmek için, yasal düzenlemeler yapılması, farkındalık kampanyaları düzenlenmesi ve ayrımcılık mağdurlarına destek mekanizmaları oluşturulması gerekmektedir. Avrupa Birliği'nin göç politikaları, üye ülkeler arasında farklılık göstermekte olup, bazı ülkeler daha katı politikalar izlerken, bazıları daha esnek politikalar uygulamaktadır (Papadakis & Spyrou, 2021). Türkiye ve Avrupa arasındaki göç hareketleri, her iki tarafın ekonomik ve sosyal yapısını etkilemektedir (Biffi, 2013). Bu bağlamda, kaynaklar, entegrasyon sürecinin sosyokültürel ve ekonomik boyutlar gibi çeşitli yönleri içerdiğini belirtmektedir. Kaynaklar, sürdürülebilir bir uyumun yalnızca

bireysel düzeyde çabalarla değil, aynı zamanda kapsamlı politika ve kurumsal desteklerle sağlanabileceğini vurgulamaktadır. Göçmen girişimcilerin iş kurma ve sürdürme aşamasında karşılaştıkları zorlukların, hükümet politikaları ve destek programları aracılığıyla hafifletilebileceği kaynaklarda yer almaktadır. Ayrıca, düzenleyici yardımlar ve kamu-özel sektör arasındaki destekleyici bir ortamın küçük işletme büyümesi için fırsatlar yaratabileceği açıktır.

Özellikle, göçmenlerin işgücü piyasasına erişimi ve ekonomik yaşama katılımı önem taşımaktadır. Kaynaklar, geçici koruma altındaki kişilerin resmi işgücü piyasasına sınırlı erişimlerinin ve göçmen girişimcilerin ayrımcılığa maruz kalmasının, ekonomik kendi kendine yeterliliklerini ve topluma formal katkılarını engellediğini belirtmektedir. Bu durum, sosyal gerilimleri ve kültürel uyumun önündeki engelleri artırabilmektedir. Bu bağlamda, kaynaklar, ekonomik entegrasyonun sosyal kabulü ve kültürel uyumu olumlu yönde etkileyebileceği sonucunu ima etmekte, ekonomik engellerin aşılması, sosyal dışlanmanın önlenmesi açısından kritik önem taşımaktadır. Dolayısıyla, entegrasyon politikalarının sadece bireysel düzeyde (dil öğrenimi gibi) destek sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda göçmenlerin ekonomik ve sosyal hayata tam ve eşit katılımını teşvik edecek yapısal ve kurumsal düzeyde de (politikalar, destek programları, ayrımcılıkla mücadele mekanizmaları gibi) desteklenmesi gerektiği kaynaklar tarafından desteklenmektedir.

3.5. Politika Çalışmalarına Katkı Potansiyeli

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım süreci, göç politikaları üzerinde de etkili olmuştur (Müftüler-Baç, 2021). Türkiye'nin göç politikalarının, Avrupa Birliği standartlarına uyumlu hale getirilmesi, katılım sürecinin önemli bir parçasıdır. Türkiye'deki Suriyeli sığınmacı krizi, ülkenin göç politikasının yeniden değerlendirilmesine ve yeni stratejiler geliştirilmesine neden olmuştur (Altun, 2021). Türkiye'nin, Suriyeli sığınmacılara yönelik politikaları, uluslararası kamuoyunda da yakından takip edilmektedir (Bilgin & Arıkan, 2020; Mccarthy, 2020). Türkiye'deki Suriyeli nüfusun durumu ve uyum süreçleri, (Akçapar & Şimşek, 2018) Türkiye'nin vatandaşlık politikalarının esnekliğini ve kapsayıcılığını test etmektedir (Chang, 2021). Türkiye'nin göçmenlere yönelik tutumu, ülkenin uluslararası imajını da etkilemektedir. Türkiye, Avrasya coğrafyasında önemli bir göç ülkesi konumunda olmasından dolayı hem kaynak ülke hem transit ülke hem de hedef ülke olma özelliği taşımaktadır (İçduygu, 2004).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki üniversite öğrencilerinin Avrupa Birliği'ne iktisadi bakış açısını ortaya koyan bir araştırmaya göre, katılımcıların önemli bir kısmı AB hakkında bilgi sahibi olup yarısından fazlası Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemektedir (Ekinci & Kara, 2019). Yerel halkın bakış açısı zamanla değişebilir ve bu nedenle düzenli aralıklarla ölçülmelidir. Bu doğrultuda, göç politikaları yalnızca ulusal güvenlik ve sınırların düzenlenmesiyle sınırlı kalmayıp, sosyoekonomik, siyasi-hukuki ve sosyokültürel boyutları kapsayan kapsamlı bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Bu yaklaşım, uzun vadeli sosyal uyumu, vatandaşlık rejimleriyle ilgili hususları (çifte vatandaşlık, Mavi Kart gibi) ve insan haklarını içeren konuları (ayrımcılık ve insan hakları ihlallerini ele alma gibi) içermelidir.

2013 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) gibi mevzuat, uluslararası standartlar ve AB çerçevesiyle uyumu yansıtırsa da kaynaklar bu mevzuatın daha çok düzenleyici olduğunu ve entegrasyon politikalarına yeterince odaklanmadığını göstermektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin göç politikalarının kapsamlı, gönüllü,

asimilasyonist olmayan ve insan odaklı yaklaşımlarla örneğin göçmen girişimcileri destekleme ve ayrımcılıkla mücadele gibi yeniden yapılandırılması, hem göçmenlerin topluma katılımını destekleyerek (örneğin işgücü piyasasına erişim gibi) ve ayrımcılığı ele alarak yerel düzeyde toplumsal bütünleşmeyi ve sosyal dengeyi güçlendirmek, hem de uluslararası alanda konumunu ve ilişkilerini pekiştirmek açısından kritik öneme sahiptir.

4. Yöntem

Bu çalışmada, girişimcilerin göçmen girişimciliğini nasıl tanımladıklarını ve özellikle ülkemizdeki karşılaştıkları zorluklar özelinde uygulanan makro politikalara yönelik değerlendirmelerini anlamak amacıyla, nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş ve yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılmıştır. Bu bağlamda kolayda örneklem tekniği ile ulaşılan katılımcılarla yarı yapılandırılmış birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma soruları, göçmen girişimciliği yazınında temayüz etmiş temel tartışmalardan esinlenerek yapılandırılmıştır (Aliaga-Isla ve Rialp, 2013; Chand ve Ghorbani, 2011; Dabić vd., 2020; Dheer, 2018; Rath ve Kloosterman, 2000). Bu çerçevede, girişimcilerin göçmen girişimciliğini nasıl tanımladıklarını ve deneyimlediklerini derinlemesine anlayabilmek amacıyla açık uçlu sorular tercih edilmiştir. Türkiye’de göçmen girişimciliği sizin için ne anlam ifade etmektedir? Girişimcilik sizin için neden önemlidir? Türkiye’de yasa ve politikalardan kaynaklı girişimciliğinizi etkileyen engeller ve bariyerlerle karşılaştınız mı? Karşılaştı ise bunlar nelerdir? Bu engellere çözüm önerileriniz nelerdir? gibi sorularla katılımcıların göçmen girişimciliğine dair öznel çıkarımlarına ve deneyimlerine ulaşmak amaçlanmıştır. Literatürden süzülen bu temel soruların yanında katılımcılara dair bazı sosyodemografik özelliklerine ilişkin bilgiler de toplanarak görüşmeler tamamlanmıştır.

Katılımcılara görüşmelerden önce araştırmanın amacına ilişkin kısa bilgilendirme yapılmış ve onamları sorulmuştur. Katılımların tamamen gönüllülük esasına göre ilerlediği ve gizliliklerinin korunacağına dair bilgilendirme yapılmıştır. Ses kaydını kabul eden katılımcılarla kayıtları alınmış, kayıt alınmasını kabul etmeyen girişimcilerle ise detaylı notlar olarak görüşmeler tamamlanmıştır. Elde edilen ses kayıtları titizlikle deşifre edilerek nihai veri seti oluşturulmuştur. Göçmen girişimcilerle yapılan görüşmelerin süresi en az 10 dakika ve en fazla 24 dakika arasında değişmekte olup, ortalama 17 dakikadır. Göçmen girişimcilerle yapılan ilk 3 görüşme pilot görüşme olarak değerlendirilmiş ve katılımcıların cevapları deşifre edilerek incelenmiştir. Katılımcılardan alınan cevapların bu araştırma kapsamına uygunluğu teyit edildikten sonra veri toplama sürecine devam edilmiş ve ilk 3 pilot görüşme verileri de verilere dahil edilmiştir. Verilerin doyum noktasına ulaştığı görüldüğünde görüşmeler sonlandırılmıştır (Francis vd., 2010; Mwita, 2022, s. 415). 18,19 ve 20. görüşmeden sonra benzer hususların tekrara düştüğü ve yeni bakış açılarının ortaya çıkmadığı görüldüğünden veri toplama süreci tamamlanmıştır.

Araştırmaya dahil olan göçmen girişimcilerin hepsinin erkek girişimcilerden oluştuğu tespit edilmiştir. Ortadoğu kültüründe kadınların iş hayatında yer almaları ve özellikle yabancı bir kültürde girişimcilik gibi olgularda yer almadığı ya da kısıtlı olarak yer aldığı düşünülmektedir. Araştırma kapsamında görüşülen göçmen girişimcilerin yaş ortalaması 37,1’dir. Girişimcilerin eğitim seviyeleri %40 ortaokul, %60 ilkökuldür. Araştırmaya dahil olan göçmen girişimcilerin büyük çoğunluğu, göç etmeden önce de Suriye’de girişimcilik deneyimlerinin bulunduğunu ifade etmişlerdir. Bu girişimcilerin ortalama girişimcilik deneyimi süresi 5,95 yıldır. Girişimcilerin sektörel dağılımlarına bakıldığında çoğunlukla

küçük yerel işletmelerden oluştuğu tespit edilmiştir. Bu girişimcilerin çalışan sayılarının ortalaması 2,45'tir. Göçmen girişimcilerin Türkiye'de faaliyetleri ortalama 4,95 yıldır.

Veri toplama sürecinde elde edilen tüm kayıtlar (ses kayıtları ve detaylı görüşme notları) yazıya dökülerek deşifre edilmiştir. Verilerin deşifre edilmesinde herhangi bir yazılım kullanılmamıştır. Araştırmacıların kendileri veriyi bizzat toplamış ve sürecin içerisinde geçerlilik ve güvenilirlikle ilgili hususlara ortaklaşa ve azami ölçüde dikkat etmişlerdir. Verilerin çözümlenmesi için içerik analizi tercih edilmiştir. Bu veri çözümlenmesi yönteminde göçmen girişimciliği çerçevesinde ve belirlenen araştırma soruları kapsamında belirli temalar ve kategorileri oluşturacak örüntüler aranmıştır. Araştırmacılar birbirlerinden bağımsız kodlama yapmış farklılaşan hususlar dışlanmış ve örtüşen kodlar etrafında araştırmacılar dışında alanında uzman iki akademisyenden daha görüş sorulmuştur.

Bu araştırmada geçerlilik ve güvenilirlik hususları Flick (2019) tarafından önerilen inandırıcılık, aktarılabilirlik, itimat edilebilirlik ve onanabilirlik aşamalarını içerecek şekilde adımlar halinde teyit edilmiştir. İnandırıcılık yani çalışmanın içsel geçerliliği bu araştırma kapsamında toplanılan verilerin ve bu verilerden elde edilen anlam ve çıkarımların inandırıcılığıyla ilgilidir. Bu nitel araştırmada oluşturulan kod ve temalar göçmen girişimcilik alan yazınından süzülen bilgilerden derlenmiştir. Görüşmeler neticesinde elde edilen verilerden kod ve temalar elde edilebilmesi için göçmen girişimcilerin mülakatlarda kullandıkları ifadeler tek tek incelenmiş, ilgili alan yazında kökleri aranmıştır. Veriler, kelimelerden cümlelere ve detaylı anlamları içerecek ölçüde dikkatle ele alınmış kodlamalar şeklinde hassasiyetle işlenmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen bulgular Tablo 1 içerisinde kod ve temaları içerecek şekilde sunulmuştur. Göçmen girişimcilerin ifadelerine herhangi bir subjektif yorum katılmadan doğrudan alıntılar şeklinde sunulmuştur.

Geçerlilik ve güvenilirlik olgularından bir diğeri olan aktarılabilirlik yani çalışmanın dışsal geçerliliği ise elde edilen verinin araştırma örneklemini dışında kalan diğer göçmen girişimcilerin fikirlerini de içerecek şekilde genellenebilmesi ve bu girişimciler içinde geçerli olmasını ifade etmektedir. Araştırma verinin doyum noktasına geldiğinde tamamlandığı göz önüne alındığında elde edilen bulguların diğer göçmen girişimcilerin fikirlerini de içerecek şekilde genellenebileceği düşünülmüştür.

Göçün yoğun etkilediği Güneydoğu Anadolu bölgesindeki farklı şehirlerden elde edilen veriler Türkiye bağlamını temsil gücünü ifade etmektedir. Güvenilirlik ya da itimat edilebilirlik ise araştırma sürecinde dışsal faktörleri kapsam dışında tutmakla ilgilidir. Görüşmeler esnasında göçmen girişimcilerin iş yerlerine gidilmiş, kendilerinin gönüllü katılımı ve onamları sorulduktan sonra sadece bilimsel bilgi üretimine katkı sunacakları bir ortam yaratılmaya çalışılmıştır. Göçmen girişimcilerin makro boyutta ülkemizde uygulanan politikaların etkileri ile ilgili durum kendilerine açıklandığında katılımları daha samimi ve bağlama özgü olmuştur. Bu durum, çalışmanın verisinin güvenilirliğini olumlu anlamda etkilemiştir.

Son olarak nitel araştırmalarda onanabilirlik ya da nesnellik ölçütü ise çalışmanın tarafsız bir şekilde yürütülmesiyle tamamlanmıştır. Bu çalışmanın tüm aşamalarında bireysel yanlılıklar ve konuya ilişkin ön yargılar bir tarafa bırakılıp katılımcıları olumlu ya da olumsuz etkileyebilecek onları yönlendirebilecek tutum ve davranışlar, etik ve normlar dikkate alınarak metodolojik süreçler tamamlanmıştır. Araştırma soruları belirli sırada tüm katılımcılara sorulmuştur. Sadece olguyu derinlemesine anlamak amacıyla konuyla ilgili ve

aydınlatıcı ilave sorular sorulmuştur. Bütün görüşmeler manuel ya da ses kaydı ile kayıt altına alınmış, verilerin doğruluğu ses kayıtlarında ve notlarda görüşme sonunda katılımcı onayına tabi tutulmuştur. Ayrıca verilerin doğruluğu çoklu araştırmacı analizi ile de güvence altına alınmaya çalışılmıştır.

5. Bulgular

Yapılan görüşmelerin içerik analizi sonucunda göçmen girişimciliği olgusunu açıklayan altı ana tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar, göçmen girişimciliğinin anlamı, girişimciliğinin önemi, politika ve yasal engeller, çözüm önerileri, Türkiye’de girişimciliğinin zorlukları ve Suriye ile kıyaslamadır. Aşağıda her bir tema ayrıntılı şekilde katılımcı ifadeleriyle birlikte sunulmaktadır.

Katılımcılar için göçmen girişimciliği çoğunlukla *aile geçimini sağlama, güvenlik ve yeni bir ülkede fırsat yaratma* anlamına gelmektedir. Bazı katılımcılar girişimciliği yalnızca ekonomik bir faaliyet değil, aynı zamanda toplumsal varoluşun ve hayatta kalmanın yolu olarak ifade etmişlerdir. Bir katılımcı bu durumu şöyle dile getirmiştir: “Göçmen girişimcilerin iş yapabiliyor olması ve ailelerini geçindirebilmesi, bizim için çok büyük anlam taşıyor.” (Katılımcı 3, Erkek, İnşaat).

Bir diğer katılımcı için ise girişimcilik, güvenlik ve aidiyetin bir yansımasıdır. “Göçmen bir insanın başka bir ülkede iş yapabilmesi, kendisini güvende hissetmesidir.” (Katılımcı 5, Erkek, Oto Yıkama). Dolayısıyla göçmen girişimciliği, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal güvenlik ve kimlik oluşturma aracı olarak da görülmektedir.

Katılımcılar girişimciliği çoğunlukla *maddi kazanç* ile ilişkilendirmiştir. Bunun yanında bazı katılımcılar *kişisel gelişim, özgürlük ve aile sorumluluklarını yerine getirme* açısından girişimciliğinin önemini vurgulamışlardır. Örneğin bir katılımcı: “Benim için girişimcilik maddi kazanç kadar, kişisel gelişim için de önemli.” (Katılımcı 1, Erkek, Oto Tamir). Bir diğer katılımcı: “Aileme para yetiştirmek, iase karşılamak için girişimcilik yapmak zorundayım.” (Katılımcı 2, Erkek, Yeme-İçme). Bu ifadeler, göçmen girişimcilerin ekonomik motivasyonlarının yanı sıra kişisel ve ailesel sorumluluklarının da girişimcilik deneyimini şekillendirdiğini göstermektedir.

Katılımcıların neredeyse tamamı Türkiye’de girişimcilik faaliyetleri sırasında çeşitli *hukuki ve bürokratik engellerle* karşılaştıklarını belirtmişlerdir. En çok dile getirilen sorunlar, *seyahat engeli, çalışma izninin olmayışı ya da sınırlılığı ve bürokratik işlemler* olmuştur. Bir katılımcı bu engeli şöyle açıklamaktadır: “İlk etapta çalışma izninin olmaması, ruhsat alma konusunda sıkıntılar yaşadık.” (Katılımcı 4, Erkek, Manav). Başka bir katılımcı ise seyahat özgürlüğünün sınırlı olmasına dikkat çekmiştir: “Yasal olarak seyahat engeli büyük bir sorun.” (Katılımcı 3, Erkek, İnşaat). Bu bulgu, göçmen girişimciliği önündeki temel bariyerin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda hukuki ve politik düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır.

Katılımcılar karşılaştıkları engellere dair çeşitli çözüm önerileri de sunmuşlardır. En sık dile getirilen öneriler, *seyahat engelinin kaldırılması, çalışma izinlerinin sürelerinin uzatılması ve bürokratik süreçlerin kolaylaştırılması* şeklindedir. Bir girişimci bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir: “Çalışma izni sürelerinin uzatılması ve bürokratik engellerin azaltılması bizim için çok faydalı olur.” (Katılımcı 5, Erkek, Oto Yıkama).

Başka bir katılımcı ise doğrudan önerisini şu şekilde dile getirmiştir: “*Seyahat engelinin kaldırılması lazım, işimizi rahat yapabilelim. Ben mal almak için başka şehirlere gitmem lazım*” (Katılımcı 2, Erkek, Yeme-İçme). Bu ifadeler göçmen girişimcilerin yalnızca sorunları değil, aynı zamanda çözüm yollarını da net biçimde tanımladığını göstermektedir.

Katılımcıların önemli bir kısmı Türkiye’de girişimci olmanın “zor olmadığını” ifade etmişlerdir. Bazı girişimciler Türkiye’nin bu konuda destekleyici bir ortam sunduğunu da ifade etmişlerdir. “*Zor değil, Türkiye bu konuda senin çabanı destekliyor.*” (Katılımcı 5, Erkek, Oto Yıkama). Bu bulgu, göçmen girişimcilerin karşılaştıkları *yasal ve bürokratik engellere rağmen* genel anlamda Türkiye’de girişimciliğe olumlu yaklaşıtlarını göstermektedir.

Son olarak katılımcılar Türkiye ile Suriye’deki *iş ortamını karşılaştırdıklarında*, Türkiye’nin düzenli bir iş sistemi sunduğunu, Suriye’de ise savaş ve kaos ortamının iş yapmayı imkânsız hale getirdiğini vurgulamışlardır. Bir katılımcı, “*Türkiye’de oturmuş bir düzen var, Suriye’de bu düzen yoktu.*” (Katılımcı 1, Erkek, Oto Tamir) şeklinde ifade etmiştir. Başka bir katılımcı ise, “*Türkiye’de bütün işler kanunlara bağlı olduğunu, bu durumun onlar için güven verici bir yanının olduğunu*” (Katılımcı 5, Erkek, Oto Yıkama) ifade etmişlerdir. Bu karşılaştırma, göçmen girişimcilerin Türkiye’yi bir “*güvenli liman*” olarak gördüklerini ve iş kurma motivasyonlarının önemli ölçüde bu *güvenlik algısından* beslendiğini göstermektedir.

Göçmen girişimciliğin kendileri açısından ne anlama geldiği ve deneyimlerine ilişkin ifadeler, kodlar ve temalar Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Göçmen girişimciliğin tanımına ve girişimciliğin önemine ilişkin ifadeler, kodlar ve temalar

İfadeler	Kodlar	Tema
“ <i>Ailenin geçimi için girişimcilik yapıyoruz.</i> ” (Katılımcı 1, Erkek, Oto Tamir)	Aile geçimi	Göçmen girişimciliğin anlamı
“ <i>Göçmen bir insanın başka bir ülkede iş yapabilmesi, kendini güvende hissetmesidir.</i> ” (Katılımcı 5, Erkek, Oto Yıkama)	Güvenlik / Aidiyet	Göçmen girişimciliğin anlamı
“ <i>Göçmen girişimcilerin iş yapabiliyor olması ve ailelerini geçindirebilmesi bizim için çok büyük anlam taşıyor.</i> ” (Katılımcı 3, Erkek, İnşaat)	Ekonomik varoluş	Göçmen girişimciliğin anlamı
“ <i>Benim için girişimcilik maddi kazanç kadar kişisel gelişim için de önemli.</i> ” (Katılımcı 1, Erkek, Oto Tamir)	Maddi kazanç + gelişim	Girişimciliğin önemi
“ <i>Aileme para yetiştirmek, iase karşılamak için girişimcilik yapıyorum.</i> ” (Katılımcı 2, Erkek, Yeme-İçme)	Aile sorumluluğu	Girişimciliğin önemi
“ <i>Kendimi güvende hissediyorum, bağımsızım.</i> ” (Katılımcı 5, Erkek, Oto Yıkama)	Güvenlik – bağımsızlık	Girişimciliğin önemi

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların ifadeleri değerlendirildiğinde, göçmen girişimciliğin sadece ekonomik bir faaliyet değil, aynı zamanda aile geçimini sağlama, kişisel gelişim ve güvenlik arayışıyla ilişkilendirildiği görülmektedir. Özellikle güvenlik ve aidiyet vurgusu, girişimciliğin göçmenler için toplumsal varoluş ve kimlik inşası açısından da önem taşıdığını göstermektedir. Bu durum literatürde göçmen girişimciliğin yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyo-psikolojik bir olgu olduğuna dair bulgularla örtüşmektedir (Dheer ve Kara, 2024; Turkina ve Thai, 2015).

Göçmen girişimciliğine dair engeller, çözüm önerileri ve iki ülkenin kıyaslamasına ilişkin ifadeler, kodlar ve temalar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Göçmen girişimciliğine dair engeller, çözüm önerileri ve ülke kıyaslarına ilişkin ifadeler, kodlar ve temalar

İfadeler	Kodlar	Tema
“İlk etapta çalışma izninin olmaması, ruhsat alma konusunda sıkıntılar yaşadık.” (Katılımcı 4, Erkek, Manav)	Çalışma izni – Ruhsat engeli	Politika ve yasal engeller
“Yasal olarak seyahat engeli büyük bir sorun.” (Katılımcı 3, Erkek, İnşaat)	Seyahat kısıtı	Politika ve yasal engeller
“Bürokratik engeller çok yoruyor.” (Katılımcı 2, Erkek, Yeme-İçme)	Bürokratik engeller	Politika ve yasal engeller
“Çalışma izni sürelerinin uzatılması ve bürokratik engellerin azaltılması bizim için faydalı olur.” (Katılımcı 5, Erkek, Oto Yıkama)	İzin süresinin uzatılması – Bürokrasi	Çözüm önerileri
“Seyahat engelini kaldırılması lazım, işimizi rahat yapabilelim.” (Katılımcı 2, Erkek, Yeme-İçme)	Seyahat engelini kaldırılması	Çözüm önerileri
“Zor değil, Türkiye bu konuda senin çabanı destekliyor.” (Katılımcı 5, Erkek, Oto Yıkama)	Destekleyici ortam	Türkiye’de girişimciliğin zorlukları
“Türkiye’de oturmuş bir düzen var, Suriye’de bu düzen yoktu.” (Katılımcı 1, Erkek, Oto Tamir)	Türkiye’de düzen – Suriye’de kaos	Suriye ile kıyaslama
“Türkiye’de bütün işler kanunlara bağlı, bu güven veriyor.” (Katılımcı 5, Erkek, Oto Yıkama)	Hukuki düzen – Güven	Suriye ile kıyaslama

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde, göçmen girişimcilerin karşılaştıkları en önemli engellerin çalışma izni kısıtlılığı, ruhsat ve bürokratik süreçler, seyahat özgürlüğünün sınırlandırılması olduğu görülmektedir. Bu husus gelişmiş ülkelerde de benzer bulgulara sahip çalışmalarla paraleldir (Desiderio, 2014). Bununla birlikte katılımcılar yalnızca sorunları dile getirmemiş, aynı zamanda çözüm önerileri de sunmuşlardır. İzin sürelerinin uzatılması, bürokrasinin azaltılması ve seyahat engellerinin kaldırılması gibi engeller Türkiye’ye özgü sonuçlardır. Çalışma bulgularından bir diğeri beklenildiği üzere, katılımcıların Türkiye’de girişimciliği genel olarak “zor değil” şeklinde tanımlamaları ve Türkiye’yi Suriye’ye kıyasla düzenli, güvenli ve hukuka bağlı bir iş ortamı olarak görmeleridir. Bu, göçmen girişimciler için Türkiye’nin ekonomik faaliyetler açısından bir “güvenli liman” olarak algılandığını göstermektedir. Bu bulgular literatürdeki benzer diğer çalışmalarca da desteklenmektedir (Shinnar ve Zamantılı Nayır, 2019).

Bulguların makro politikalar özelinde literatürde de özetlendiği şekilde temayüz ettiği görülmektedir (Yetkin ve Tunçalp, 2023). Geçici koruma statüsü bulgularda hukuki belirsizlik ve süreklilik sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Misafir retoriği olgusu bulgularda göçmenlerin kabul edilme biçimi ve geçici vurgusunda kendisini göstermektedir. Kırılganlık ve güvencesizlik, sosyal uyum, aidiyet sorunları ve devlet politikaları ile girişimcilik arasındaki yakın ilişki göçmen girişimciliği literatüründe vurgulanan hususlardır. Göçmen girişimciliği tartışmalarında literatürden gelen kavramların katılımcı ifadeleriyle ilişkisi, kavramsal kodlar ve tematik yansımalar Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3

Göçmen girişimciliği tartışmalarında literatürden gelen kavramların katılımcı ifadeleriyle ilişkisi

Göçmen Girişimcilerin İfadeleri	Kodlama	Literatürdeki Kavram / Retorik	Tema
“Çalışma izni sürelerinin uzatılması bizim için faydalı olur.” (Katılımcı 5, Erkek, Oto Yıkama)	Kısa süreli izin – belirsizlik	Geçici Koruma	Politika ve yasal engeller
“Yasal olarak seyahat engeli büyük bir sorun.” (Katılımcı 3, Erkek, İnşaat)	Hareket özgürlüğü sınırlı	Geçici Koruma / Hareket kısıtı	Politika ve yasal engeller
“Zor değil, Türkiye bu konuda senin çabamı destekliyor.” (Katılımcı 5, Erkek, Oto Yıkama)	Misafirperverlik / destek	Misafir Retoriği	Türkiye’de girişimcilik algısı
“İlk etapta çalışma izninin olmaması, ruhsat alma konusunda sıkıntılar yaşadık.” (Katılımcı 4, Erkek)	Yasal güvencesizlik	Kırılganlık ve Güvencesizlik	Politika ve yasal engeller
“Göçmen bir insanın başka bir ülkede iş yapabilmesi, kendini güvende hissetmesidir.” (Katılımcı 5)	Aidiyet / güvenlik	Sosyal Uyum / Aidiyet	Göçmen girişimciliğin anlamı
“Türkiye’de oturmuş bir düzen var, Suriye’de bu düzen yoktu.” (Katılımcı 1, Erkek, Oto Tamir)	Düzen – fırsat algısı	Devlet politikaları ve fırsat	Hedef ülke ile kıyaslama

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3 literatürde tartışılan kavramların sahadaki katılımcı ifadeleriyle de örtüştüğünü göstermektedir. Özellikle geçici koruma statüsünün yarattığı güvencesizlik (çalışma izni ve seyahat kısıtları) ile misafir retoriğinin girişimcilik algısında yarattığı ikili duygu (hem desteklenme hem de geçici görülme) dikkat çekmektedir. Ayrıca katılımcıların Türkiye’de düzen ve kanun vurgusu, literatürde tartışılan uyum ve aidiyet kavramlarıyla örtüşmektedir. Katılımcı ifadeleri değerlendirildiğinde göçmen girişimciliğin ailevi, ekonomik ve psikososyal bir işlev üstlendiği görülmektedir. Güvenlik ve aidiyet vurgusu, göçmen girişimciliği literatüründe sıklıkla tartışılan “sosyo-psikolojik motivasyonlar” ile doğrudan örtüşmektedir. Katılımcıların deneyimleri, göçmen girişimciliği literatüründe öne çıkan kavramsal tartışmalarla uyumlu biçimde şekillenmektedir. Özellikle geçici koruma ve misafir retoriği hem hukuki hem de toplumsal boyutlarda göçmen girişimcilerin iş yapma pratiklerini doğrudan etkilemektedir. Bu durum, göçmen girişimciliğin salt ekonomik bir olgu değil, aynı zamanda politik, kültürel ve sosyal söylemlerle iç içe geçmiş bir alan olduğunu göstermekte ve bu çalışmanın akademik gerekçesini temellendirmektedir.

6. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma göçmen girişimcilerin Türkiye’deki göçmen politikalarını ve göçmen girişimciliği olgusunu analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma ayrıca göçmen girişimcilerin ülkemizde yaşadıkları girişimcilik deneyimlerinin makro boyutta yansımalarını anlamaya ve açıklamaya çalışmaktadır. Bu çalışmadan elde edilen en temel sonuç göçmen girişimciliğinin salt mikro ekonomik bir olgu olmadığı ve hedef ülkedeki makro politikalarında girişimciliğin şekillenmesinde ve başarısında etkilerinin olduğunu göstermesidir.

Bu olgu literatürde göçmenlerin kendi içlerinde meritokratik bir çevre oluşturdukları (Ensign ve Robinson, 2011, s. 36), gömülü ya da gömülü olmayan ikilemi içerisinde nasıl değerlendirdikleri (Yetkin ve Tunçalp, 2023), kimlik inşası ve fırsat yapıları arasındaki

etkileşim (Ozasir Kacar ve Essers, 2019) gibi çoğunlukla göçmen girişimciliğine kurumsal bakış açısı (Martin vd., 2025) etrafında ele alınmaktadır.

Girişimcilerin baskın olarak vurguladıkları seyahat engelinin kaldırılması hususu Türkiye'ye özgü bulgulardan birisidir. Seyahat engeli gelişmiş ülkelerde bizim ülkemizde uygulandığı şekilde uygulanmamaktadır (Pierce ve Meissner, 2017). Seyahat yasağı özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde Donald Trump'ın başkanlığa seçilmesi ile uygulanan bir yürütme emri ile tanınmıştır.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise, düzen kaos ekseninde ekonomik fırsatların uygulanan devlet politikaları özelinde ülkeler arasında farklılıklara yol açabileceğini ifade etmesidir. Literatürde makro kurumsal yapıların girişimcilerin fırsat algılarına etkilerine (Cesay ve Umejiaku, 2025; Martin vd., 2025) ve atılganlık gibi gelişimi sürekli takip etmelerine ilişkin (Irk ve Döven, 2018) bir çok araştırma bulunmaktadır. Makro ekonomik iklim, kapsayıcı ve göçmenleri dahil edici bir tutum sergilemediğinde ya da popüler ifadesi ile iş dünyasının dışına itildiğinde bu göçmenlerin sundukları yeniliklerin ve ürünlerin kendi toplulukları özelinde niş kaldığı, bu ürün ve yeniliklerin yerleşik topluluğa kazandırılması noktasında gecikebileceği ifade edilmektedir (Chaganti vd., 2008).

Göçmen girişimciliği ile ilgili çalışmalarda, resmi ve resmi olmayan kurumların etkileri özelinde bir değerlendirmeye gidildiği son yıllarda görülmektedir (Adom ve Ackom, 2024; Brzozowski vd., 2022; Kloosterman, 2000). Bu kurumlar ve etkileri özelinde yapılan değerlendirmeler çoğunlukla resmi olmayan ağlar (Šimić Banović vd., 2022), farklı ekonomik kurumların fırsat ve gereklilik girişimciliğine etkileri (Boudreaux ve Nikolaev, 2019; Fuentelsaz vd., 2015), resmi olmayan finansal derneklerin rolü (Tengeh ve Nkem, 2017) gibi alanlar etrafında değerlendirilmektedir.

Bu araştırma göçmen girişimcilerin Türkiye'de uygulanan göçmen politikaları ve göçmen girişimciliği olgusunu bu girişimcilerin bakış açısını sorgulamıştır. Bilinçli farkındalığı yükselen göçmen girişimcilerde, mesleki anlamda ilerlemenin (Develi vd., 2017) ve girişimciliğin önemine olan olumlu algının yükseldiğini görülmektedir. Bulgular literatürün genel eğilimini ifade etmekle birlikte Türkiye'ye özgü sonuçlarla da uyumludur (İncili ve Cengiz, 2023; Paçacı, 2024; Tekbaş ve Karan, 2022; Uygur, 2020). Mevcut çalışmalardan ayrılan yönleriyle bu çalışma, gelişmekte olan bir ülkede, zorunlu şartlar altında gerçekleşen bir göç olgusuyla ilgili, göçmen girişimciliğinin anlamı ve önemi, politika ve yasal engeller ve çözüm önerileri noktalarında ilgili yazına katkı sunabilecek potansiyelde görülmektedir.

Bu araştırma göçmen girişimciliğine dair politika çalışmalarına katkı potansiyelini barındırmaktadır. Entegrasyonun çok boyutlu yapısını dikkate alarak, misafir retoriğinden kabul edilmiş bir planlamaya geçişi hızlandırabilir. Bu araştırma özellikle göçmen girişimciliğini makro kurumsal boyutta etkilerini ortaya koymaya yönelik bir girişim olarak değerlendirilebilir. Bu manada bu çalışma "disiplinler arası çalışmaların farklı analiz birimlerinde ve düzeylerindeki etkilerini yönetim biliminde görmenin mümkün" (Bağış ve Hızıroğlu, 2018, s. 11) olduğunu da göstermektedir.

6.1. Araştırmanın kısıtları

Her araştırmanın olduğu gibi bu araştırmanın da bazı kısıtları bulunmaktadır. Araştırmada kullanılan yöntemsel eğilim anlamak ve çıkarımlar elde etmek üzerine olduğu için metodolojik bazı kısıtları kabul etmek gerekmektedir. Her ne kadar bu göçmen girişimciler

çeşitli illerde ikamet etseler de bağlama özgü farklılıklar bir diğer kısıt olarak ifade edilebilir. Sadece Suriyeli göçmenler ile derinlemesine nitel görüşmeler yapılması, diğer ülkelerden gelen göçmen girişimcilerin araştırma kapsamının dışında tutulması da bir kısıttır. Çalışmanın örnekleminin salt erkeklerden oluşması da kısıtlardan birisidir.

6.2. Sonraki çalışmalara öneriler

Sonraki çalışmalarda, makro boyutta kurumların göçmen girişimciliğine etkilerine dair detaylı analizler yapılabilir. Göçmen grupları arasında bu araştırma kapsamında elde edilen bulgularda ifade edilen hususlar ayrı ayrı ele alınabilir. Özellikle kadın göçmen girişimciliğinin durumu nitel ve karma yöntemler kullanılarak ele alınabilir. Göçmenlerin oluşturduğu mikro kozmozların detaylı analizi hem kuramsal anlamda hem de nicel yöntemin araçları dikkate alınarak değerlendirilebilir.

Kaynakça

- Abdelaaty, L. (2019). Refugees and Guesthood in Turkey. *Journal of Refugee Studies*, 34(3), 2827. <https://doi.org/10.1093/jrs/fez097>
- Achidi Ndofor, H., & Priem, R. L. (2011). Immigrant entrepreneurs, the ethnic enclave strategy, and venture performance. *Journal of Management*, 37(3), 790-818. <https://doi.org/10.1177/0149206309345020>
- Adom, K., & Ackom, B. (2024). Towards a greater understanding of the prevalence of immigrant entrepreneurship in the informal economy of Ghana: An institutional theory perspective. *Journal of African Business*, 25(2), 264-286. <https://doi.org/10.1080/15228916.2023.2170860>
- Akarsu, O. (2024). Girişimcilerin Nedenini ve Nasılını Anlamak:“StoryBox” Üzerinden Bir Çözümleme. *Sosyal Mucit Academic Review*, 5(1), 50-93. <https://doi.org/10.54733/smar.1404649>
- Akçapar, Ş. K., & Şimşek, D. (2018). The Politics of Syrian Refugees in Turkey: A Question of Inclusion and Exclusion through Citizenship. *Social Inclusion*, 6(1), 176. <https://doi.org/10.17645/si.v6i1.1323>
- Aksu, E., Erzan, R., & Kırdar, M. G. (2022). The impact of mass migration of Syrians on the Turkish labor market. *Labour Economics*, 76, 102183. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2022.102183>
- Aliaga-Isla, R., & Rialp, A. (2013). Systematic review of immigrant entrepreneurship literature: previous findings and ways forward. *Entrepreneurship & Regional Development*, 25(9-10), 819-844. <https://doi.org/10.1080/08985626.2013.845694>
- Altun, A. E. (2021). Syrian Refugee Crisis in Turkey: Is Migration from Syria Bad for Turkey's demographic and economic structure? *Research Square (Research Square)*. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-1110993/v1>
- Aydar, Z. (2022). The Life Opportunities of Young Refugees: Understanding the Role, Function and Perceptions of Local Stakeholders. *Social Sciences*, 11(11), 527. <https://doi.org/10.3390/socsci11110527>
- Babuç, Z. T. (2018). Mersin İlindeki Suriyeli Çocukların Aile ve Sosyal İlişkilerinde Yaşadıkları Ambivalansın İlişkisel Sosyolojik Bir Analizi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi/Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 21(2), 317. <https://doi.org/10.18490/sosars.476192>
- Bağış, M., & Hızıroğlu, M. (2018). Stratejik Yönetim'in kaynaklara dayalı yaklaşımı-ekonomik, sosyolojik, psikolojik temeller. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. <https://www.nobelyayin.com/stratejik-yonetim-in-kaynaklara-dayali-yaklasimi-ekonomik-sosyolojik-psikolojik-temeller-14959.html>
- Bahçekapılı, C., & Cetin, B. (2015). The Impacts of Forced Migration on Regional Economies: The Case of Syrian Refugees in Turkey. *International Business Research*, 8(9). <https://doi.org/10.5539/ibr.v8n9p1>

- Baykal, S., & Yılmaz, L. (2020). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Göç İdaresi Bağlamında Türkiye'nin Yeni Göç Siyaseti. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 633. <https://doi.org/10.17541/optimum.739217>
- Biffi, G. (2013). The Role of Migration in Economic Relations between Europe and Turkey. *European Review*, 21(3), 372. <https://doi.org/10.1017/s1062798713000331>
- Bilgin, A. A., & Arıkan, H. (2020). The CEAS and the Europeanization of Turkey's Asylum Policy after the Syrian Crisis. *European Review*, 29(6), 828. <https://doi.org/10.1017/s1062798720001064>
- Boudreaux, C. J., & Nikolaev, B. (2019). Capital is not enough: opportunity entrepreneurship and formal institutions. *Small Business Economics*, 53(3), 709-738. <https://doi.org/10.1007/s11187-018-0068-7>
- Brieger, S. A., & Gielnik, M. M. (2021). Understanding the gender gap in immigrant entrepreneurship: A multi-country study of immigrants' embeddedness in economic, social, and institutional contexts. *Small Business Economics*, 56(3), 1007-1031. <https://doi.org/10.1007/s11187-019-00314-x>
- Brzozowski, J., Šimić Banović, R., & Alpeza, M. (2022). Overcoming constraints to immigrant entrepreneurship in Croatia: the role of formal and informal institutions. *Post-Communist Economies*, 34(8), 1109-1136. <https://doi.org/10.1080/14631377.2021.1928825>
- Ceesay, L. F., & Umejiaku, C. L. (2025). Navigating Institutional Support Systems for Migrant Entrepreneurs in Sweden: Individual Perceptions and their Influence on Decision-Making. (Dissertation). Retrieved from <https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-240786>
- Chaganti, R. R. S., Watts, A. D., Chaganti, R., & Zimmerman-Treichel, M. (2008). Ethnic-immigrants in founding teams: Effects on prospector strategy and performance in new Internet ventures. *Journal of Business Venturing*, 23(1), 113-139. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2006.07.004>
- Chand, M., & Ghorbani, M. (2011). National culture, networks and ethnic entrepreneurship: A comparison of the Indian and Chinese immigrants in the US. *International Business Review*, 20(6), 593-606. <https://doi.org/10.1016/j.ibusrev.2011.02.009>
- Chang, C. (2021). The economically rich refugees: A case study of the business operations of Istanbul-based Syrian refugee businesspeople. *International Migration*, 60(3), 38. <https://doi.org/10.1111/imig.12886>
- Çakar, S., Özyer, K., & Azizoğlu, O. (2022). The mediating role of emotional labor in the impact of organizational climate on burnout. *Journal of Organizational Behavior Research*, 7(1-2022), 1-13.
- Çifçi, İ., & Atsız, O. (2021). Understanding the Role of Refugees' Entrepreneurship Motives and Challenges in Integration: Evidence From the Food Industry. *Journal of Economy Culture and Society*, 1. <https://doi.org/10.26650/jecs2021-863909>
- Dabić, M., Vlačić, B., Paul, J., Dana, L.-P., Sahasranamam, S., & Glinka, B. (2020). Immigrant entrepreneurship: A review and research agenda. *Journal of business research*, 113, 25-38. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.03.013>
- Delioğlu, M., & Kalaycı, İ. (2022). Antakya'ya Göç Eden Suriye Türklerinin Perspektifinden Göç Ve Göçmenlik Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Anasay*, 20, 239. <https://doi.org/10.33404/anasay.1099146>
- Desiderio, M. V. (2014). Policies to support immigrant entrepreneurship. *Washington, DC: Migration Policy Institute and Transatlantic Council on Migration*, 1-24. <https://www.migrationpolicy.org/research/policies-support-immigrant-entrepreneurship>
- Develi, A., Güğercin, S., & İplik, E. (2017). Bilinçli farkındalık ve örgütsel stres kaynakları: Banka çalışanları örneği. *Social Sciences Studies Journal*, 3(5), 44-51. <https://doi.org/10.26449/sss.j.14>

- Dheer, R. J. (2018). Entrepreneurship by immigrants: a review of existing literature and directions for future research. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 14(3), 555-614. <https://doi.org/10.1007/s11365-018-0506-7>
- Dheer, R. J., & Kara, A. (2024). Immigrants' entrepreneurial intentions: Acculturation-based socio-psychological lens. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 20(4), 2979-2999. <https://doi.org/10.1007/s11365-024-01003-2>
- Duan, C., Kotey, B., & Sandhu, K. (2023). A systematic literature review of determinants of immigrant entrepreneurship motivations. *Journal of Small Business & Entrepreneurship*, 35(4), 599-631. <https://doi.org/10.1080/08276331.2021.1997490>
- Duan, C., Sandhu, K., & Kotey, B. (2021). Understanding immigrant entrepreneurship: A home-country entrepreneurial ecosystem perspective. *New England Journal of Entrepreneurship*, 24(1), 2-20. <https://doi.org/10.1108/neje-05-2020-0013>
- Durna, Ö. (2021). Coercive Externalities In Decision-Making Processes: Is It Possible Migration Policy For Turkey? *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi/Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 37, 540. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.796384>
- Echikson, W., Schmidt, K., Dawley, H., & Bawden, A. (2000). Unsung heroes: Europe's immigrant entrepreneurs are creating thriving businesses and thousands of jobs. *Business Week*, 27, 20-24. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2000-02-27/unsung-heroes-intl-edition?embedded-checkout=true>
- Ekinci, M. B., & Kara, M. (2019). Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Üniversite Öğrencilerinin Avrupa Birliği'ne İktisadî Bakış Açısı. *DergiPark (Istanbul University)*. <https://dergipark.org.tr/pub/ijsresearch/issue/51160/575431>
- Ensign, P. C., & Robinson, N. P. (2011). Entrepreneurs because they are immigrants or immigrants because they are entrepreneurs? A critical examination of the relationship between the newcomers and the establishment. *The Journal of Entrepreneurship*, 20(1), 33-53. <https://doi.org/10.1177/097135571002000102>
- Flick, U. (2019). An introduction to qualitative research (6th edition). Sage Publications.
- Francis, J. J., Johnston, M., Robertson, C., Glidewell, L., Entwistle, V., Eccles, M. P., & Grimshaw, J. M. (2010). What is an adequate sample size? Operationalising data saturation for theory-based interview studies. *Psychology and Health*, 25(10), 1229-1245. <https://doi.org/10.1080/08870440903194015>
- Fuentelsaz, L., González, C., Maicas, J. P., & Montero, J. (2015). How different formal institutions affect opportunity and necessity entrepreneurship. *BRQ Business Research Quarterly*, 18(4), 246-258. <https://doi.org/10.1016/j.brq.2015.02.001>
- Gençay, E., & Döven, M. S. (2019). Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Mersin Üniversitesi'nde Bir Araştırma. *Stratejik Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 89-123.
- Gurău, C., Dana, L. P., & Light, I. (2020). Overcoming the liability of foreignness: A typology and model of immigrant entrepreneurs. *European Management Review*, 17(3), 701-717. <https://doi.org/10.1111/emre.12392>
- Güler, H. (2020). Göç ve Entegrasyon: Türkiye'de "Uyum" ama Nasıl? *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11, 245. <https://doi.org/10.36543/kauibfd.2020.ek1.012>
- Irk, E., & Döven, M. S. (2018). Firmaların Uyguladıkları Rekabet Stratejileri ve Bu Karara Etki Eden Faktörler. *İşletme Bilimi Dergisi*, 6(1), 135-162. <https://doi.org/10.22139/jobs.361855>
- İçduygu, A. (2000). The Politics of International Migratory Regimes: Transit Migration Flows in Turkey. *International Social Science Journal*, 52(165), 357. <https://doi.org/10.1111/1468-2451.00265>
- İçduygu, A. (2004). Demographic Mobility and Turkey: Migration Experiences and Government Responses. *Mediterranean Quarterly*, 15(4), 88. <https://doi.org/10.1215/10474552-15-4-88>

- İncili, Ö. F., & Cengiz, D. (2023). Etnik Girişimcilik Üzerine Bir Değerlendirme: Kilis Kenti Örneği. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 8(Cumhuriyet'in 100. Yılında Türkiye'nin Sosyo-Ekonomisi" Özel Sayısı), 232-259. <https://doi.org/10.25204/iktisad.1282707>
- Kaya, D. A. (2021). Zorunlu Göç ve Dayanıklılık Planlaması: Türkiye'nin Suriye Zorunlu Göçü Deneyimi. *METU Journal of the Faculty of Architecture*, 38(2). <https://doi.org/10.4305/metu.jfa.2021.2.2>
- Kaya, D., & Ok, G. (2021). Problems Encountered by Mathematics and Science Teachers in Classrooms where Syrian Students under Temporary Protection Status are Educated and Suggestions for Solution. *International Journal of Contemporary Educational Research*, 8(1), 111. <https://doi.org/10.33200/ijcer.774094>
- Kilinc, D. (2020). Crossing Borders: Turkish Asylum Policies and Displaced Syrians' Journeys in and away from Turkey. *Bibliotekarz Podlaski Ogólnopolskie Naukowe Pismo Bibliotekoznawcze i Bibliologiczne*, 47(2), 111. <https://doi.org/10.36770/bp.472>
- Kirişçi, K., & Yıldız, A. (2023). Turkey's asylum policies over the last century: continuity, change and contradictions. *Turkish Studies*, 24, 522. <https://doi.org/10.1080/14683849.2023.2178306>
- Kılıç, H., & Biff, G. (2021). Turkish Migration Policy from the 1960s Until Today: What National Development Plans Tell Us. *Journal of International Migration and Integration / Revue de l'Integration et de La Migration Internationale*, 23(4), 2047. <https://doi.org/10.1007/s12134-021-00912-3>
- Kloosterman, R. (2000). Immigrant entrepreneurship and the institutional context: a theoretical exploration. In *Immigrant businesses: The economic, political and social environment* (pp. 90-106). Springer. https://doi.org/10.1057/9781403905338_6
- Martin, L., Wamalwa, S., & Abdelhabrim, H. (2025). Immigrant entrepreneurship: An institutional perspective. In *Immigrant Entrepreneurship, Religion, and Ethnicity* (pp. 6-24). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003489214-2>
- Mccarthy, A. (2020). Turning crisis into opportunity? The Syrian refugee crisis and evolution of welfare policy for refugees in Turkey from a public choice theory perspective. *Critical Social Policy*, 41(1), 111. <https://doi.org/10.1177/0261018320906776>
- Müftüler-Baç, M. (2021). External Differentiated Integration: The Modalities of Turkey's Opting into the European Union. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3807363>
- Mutlu, E., & Başer, G. (2020). Turizm Yatırım Teşvikleri Çerçevesinde Antalya. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 31(3), 264. <https://doi.org/10.17123/atad.668678>
- Mwita, K. (2022). Factors influencing data saturation in qualitative studies. *International Journal of Research in Business and Social Science* 11(4).414-420. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4880488>
- Ozasir Kacar, S., & Essers, C. (2019). The interplay between identity construction and opportunity structures: Narratives of Turkish migrant women entrepreneurs in the Netherlands. *International Small Business Journal*, 37(7), 713-731. <https://doi.org/10.1177/0266242619856809>
- Özen, İ. C., & Tuncay, B. (2022). Access to Healthcare Services Among Syrian Refugees in Turkey. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 20(1), 530. <https://doi.org/10.11611/yead.1066436>
- Özerim, M. G. (2017). Stretching, Opening or Sealing the Borders: Turkish Foreign Policy Conceptions and their Impact on Migration, Asylum and Visa Policies. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 20(2), 165. <https://doi.org/10.1080/19448953.2018.1379751>
- Özkan, M., & Çakmak, Ö. (2021). School Principals Views on Syrian Refugee Students' Education in Turkey: Challenges and Recommendations. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 9(2), 125. <https://doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.9n.2p.125>
- Öztürk, Y. (2020). Tüketici Etnosentrizminin Turistik Satın Alma Tercihine Etkisi (The Effect of Consumer Ethnocentrism on Touristic Purchasing Preferences). *Journal of Business Research-Turk*, 12(1), 304. <https://doi.org/10.20491/isarder.2020.843>

- Paçacı, M. (2024). Türkiye’de Göçmen Girişimciliğinin Akademik Araştırmalarda Konumlanışına Dair Tespit ve Öneriler. *Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*, 13(2), 147-178. <https://doi.org/10.30794/pausbed.459746>
- Papadakis, K., & Spyrou, V. (2021). Immigration as a Common European Challenge: The Crucial Role of the Greek and Turkish Case. *HAPSc Policy Briefs Series*, 2(2), 260. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.29513>
- Pierce, S., & Meissner, D. (2017). Trump executive order on refugees and travel ban: A brief review. *Migration Policy Institute*. <https://www.migrationpolicy.org/research/trump-executive-order-refugees-and-travel-ban-brief-review>
- Raimi, L., Panait, M., Gigauri, I., & Apostu, S. A. (2023). Thematic Review of Motivational Factors, Types of Uncertainty, and Entrepreneurship Strategies of Transitional Entrepreneurship among Ethnic Minorities, Immigrants, and Women Entrepreneurs. *Journal of Risk and Financial Management*, 16(2), 83. <https://doi.org/10.3390/jrfm16020083>
- Rath, J., & Kloosterman, R. (2000). Outsiders’ business: a critical review of research on immigrant entrepreneurship. *International Migration Review*, 34(3), 657-681. <https://doi.org/10.1177/019791830003400301>
- Shekrladze, I., & Javakhishvili, N. (2024). Sociocultural predictors of immigrant adjustment and well-being. *Frontiers in Sociology*, 9. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2024.1251871>
- Shinnar, R. S., & Zamantılı Nayır, D. (2019). Immigrant entrepreneurship in an emerging economy: The case of Turkey. *Journal of Small Business Management*, 57(2), 559-575. <https://doi.org/10.1111/jsbm.12408>
- Sholihin, F., & Alfian, R. F. (2021). Bumerang Kerjasama EU-Turkey Joint Action Plan Terkait Penanganan Krisis Pengungsi Terhadap Turki. *JURNAL SOSIAL POLITIK*, 7(2), 254. <https://doi.org/10.22219/sospol.v7i2.16098>
- Šimić Banović, R., Škokić, V., & Alpeza, M. (2022). Informal networks among immigrant entrepreneurs: Case of Croatia. In *Informality, labour mobility and precariousness: Supplementing the state for the invisible and the vulnerable* (pp. 95-123). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-82499-0_4
- Stringer, K. D. (2004). Visa Diplomacy. *Diplomacy and Statecraft*, 15(4), 655. <https://doi.org/10.1080/09592290490886775>
- Syrian Refugees in Turkey: The Long Road Ahead. (2023). <https://www.migrationpolicy.org/print/15264>
- Taşçı, D., & Koç, U. (2006). Yarımın organizasyonları için bugünden ipuçları. *Journal of İstanbul Kültür University*, 4 (1), 145-152. <https://openaccess.iku.edu.tr/server/api/core/bitstreams/9f6e2e56-9849-44ff-b792-2ef018a0a9ca/content>
- Tekbaş, F., & Karan, O. (2022). Hatay’daki geçici koruma altındaki Suriyelilerin girişimcilik deneyimleri. *Göç Dergisi*, 9(1), 65-84. <https://doi.org/10.33182/gd.v9i1.800>
- Teke, L. F. A. (2018). Beyond illegality: the gendered (In-)securities of illegal Armenian care workers in Turkey. *Fe Dergi Feminist Ele*, 10(1), 79. https://doi.org/10.1501/fe0001_0000000198
- Tengeh, R. K., & Nkem, L. (2017). Sustaining immigrant entrepreneurship in South Africa: The role of informal financial associations. *Sustainability*, 9(8), 1396. <https://doi.org/10.3390/su9081396>
- Turkina, E., & Thai, M. T. T. (2015). Socio-psychological determinants of opportunity entrepreneurship. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 11(1), 213-238. <https://doi.org/10.1007/s11365-013-0288-x>
- Uygur, N. G. (2020). Syrian refugee entrepreneurs in labour market: the case of Istanbul. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(1), 99-110. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsadergisi/issue/53617/684302>

- Vesek, S. (2021). “Bizim Mazi Zeval Oldu”: Türkiye’deki Suriyelilerin Kalma ve Yeniden Göç ile İlgili Karar Verme Süreçlerini Etkileyen Faktörler. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi/Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 24(2), 379. <https://doi.org/10.18490/sosars.927271>
- Yasin, N., & Hafeez, K. (2023). Three waves of immigrant entrepreneurship: a cross-national comparative study. *Small Business Economics*, 60(3), 1281-1306. <https://doi.org/10.1007/s11187-022-00656-z>
- Yetkin, U., & Tunçalp, D. (2023). Beyond embedded or not embedded: immigrant entrepreneurs’ embeddedness levels. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 17(3), 565-593. <https://doi.org/10.1108/jec-05-2021-0075>
- Yıldırım, D. Ş. (2019). Suriyeli Göçü ve Sığınmacıların Entegrasyon Sürecinde Stklar. *Journal of International Social Research*, 12(63), 726. <https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3271>

Extended Summary

Introduction

Migration has become one of the most significant socio-economic and political phenomena shaping the contemporary global order. Its economic dimension has attracted increasing scholarly attention due to its profound impact on labor markets, entrepreneurial ecosystems, and host country development trajectories (Duan et al., 2021). Within this broad spectrum, migrant entrepreneurship has emerged as a critical field of inquiry, shaped by mobility, cultural interaction, and institutional dynamics (Brieger & Gielnik, 2021; Duan et al., 2023). However, much of the extant literature has examined migrant entrepreneurship within the contexts of developed economies, often overlooking the legal and policy environments of host countries where migrants settle (Dheer, 2018; Gurău et al., 2020). In particular, policies governing migrant rights, work permits, and integration remain underexplored in relation to entrepreneurial outcomes. This neglect represents a significant gap, especially in countries like Türkiye, which has hosted millions of Syrian refugees under a framework of temporary protection status (TPS) (Kirişçi & Yıldız, 2023). This study aims to address that gap by analyzing migrant entrepreneurship in Türkiye through the lens of migration policies, focusing on the lived experiences of Syrian entrepreneurs in the Southeastern Anatolia region. By situating the narratives of entrepreneurs within the broader macro-level context of state policies such as the discourse of “guest” rhetoric (Vesek, 2021) and the structural ambiguities of temporary protection the study provides a multi-layered understanding of how migration governance intersects with entrepreneurial activity. The study is guided by two core questions: (1) How do Syrian migrant entrepreneurs conceptualize entrepreneurship in Türkiye? (2) How do they evaluate migration policies in shaping their entrepreneurial experiences?

Theoretical and Policy Context

Migrant entrepreneurship has been traditionally framed through culturalist and structuralist approaches. While the former highlights ethnic resources and social capital, the latter underscores institutional contexts and opportunity structures (Rath & Kloosterman, 2000; Dabić et al., 2020). Yet, both approaches remain insufficient to fully capture entrepreneurship under conditions of forced migration and uncertain legal status. Türkiye’s migration policies have historically reflected a dual orientation: humanitarian concern on one hand, and security-driven imperatives on the other (Özerim, 2017; Kirişçi & Yıldız, 2023). Following the outbreak of the Syrian civil war in 2011, Türkiye adopted an open-door policy, hosting millions of Syrians under temporary protection (Sholihin & Alfani, 2021). However, this framework was primarily designed as a short-term humanitarian response, rather than a comprehensive integration policy. As a result, migrants remain caught between legal uncertainty and socio-economic vulnerability (Kaya & Ok, 2021). The dominant “guest” rhetoric in Türkiye’s migration discourse reflects a cultural emphasis on hospitality but also institutionalizes temporariness, framing Syrians as transitory rather than permanent members of society (Vesek, 2021). This discourse limits access to structural opportunities, particularly in labor market participation and entrepreneurship, where bureaucratic restrictions on mobility, work permits, and licensing create systemic barriers (Shinnar & Zamantılı Nayır, 2019). This study situates itself at the intersection of these

debates, examining how migrant entrepreneurs navigate policy-driven uncertainty while attempting to establish economic and social footholds in their host society.

Methodology

To capture the subjective experiences of migrant entrepreneurs, the study employed a qualitative research design based on semi-structured, in-depth interviews. Twenty Syrian entrepreneurs operating in Mardin, Şanlıurfa, and Gaziantep, three provinces in Southeastern Türkiye heavily affected by Syrian migration were purposively selected. Participants were exclusively male, reflecting cultural norms that constrain women's participation in entrepreneurial life in Middle Eastern societies. Their average age was 37, with the majority having primary or middle school education. Most had entrepreneurial experience in Syria prior to migration, averaging nearly six years, and had operated businesses in Türkiye for almost five years. Their businesses were small in scale, employing on average two to three workers. Interviews lasted between 10 and 24 minutes (average 17 minutes), continuing until thematic saturation was reached (Francis et al., 2010). Data collection followed ethical protocols of informed consent, voluntary participation, and confidentiality. Interviews were audio-recorded when permitted, otherwise documented through detailed field notes. Data analysis was conducted through content analysis, producing codes and themes derived inductively from interview transcripts and cross-validated against existing literature (Aliaga-Isla & Rialp, 2013; Dheer, 2018). Independent coding was performed by the researchers, with differences reconciled in collaboration with two external experts to ensure reliability. Rigor was maintained through credibility, transferability, dependability, and confirmability criteria (Flick, 2019).

Findings

Analysis of interview data revealed six thematic domains:

- The Meaning of Migrant Entrepreneurship

Participants primarily associated entrepreneurship with family livelihood, security, and economic survival, but also emphasized its role in fostering identity and belonging. As one participant noted, “For a migrant, being able to run a business in another country means feeling secure.”

- The Importance of Entrepreneurship

Entrepreneurship was perceived as both a necessity and an opportunity, combining economic survival with personal development and autonomy. It represented a means of fulfilling family responsibilities and achieving a sense of independence (Gurău et al., 2020).

- Policy and Legal Barriers

Entrepreneurs consistently cited work permit restrictions, licensing difficulties, and travel limitations as major impediments. These barriers reflected the structural vulnerabilities created by the temporary protection framework (Shinnar & Zamantılı Nayır, 2019).

- Proposed Solutions

Migrant entrepreneurs articulated concrete policy recommendations, including lifting travel restrictions, extending work permit durations, and simplifying bureaucratic

procedures. Their solutions underscored a pragmatic engagement with policy frameworks rather than passive adaptation.

- Perceptions of Türkiye’s Entrepreneurial Environment

Despite challenges, many participants expressed that entrepreneurship in Türkiye was “not difficult” and highlighted a supportive regulatory order compared to Syria.

- Comparisons with Syria

Entrepreneurs drew sharp contrasts, portraying Türkiye as a “safe haven” characterized by legal order and stability, in contrast to the war and chaos in Syria. Overall, the findings reveal that migrant entrepreneurship operates at the intersection of economic necessity, social identity, and institutional negotiation.

Discussion

The findings align with the broader literature on the socio-psychological and institutional dimensions of migrant entrepreneurship. For example, consistent with Achidi Ndofor & Priem (2011), migrant entrepreneurs were shown to leverage entrepreneurship as a means of socio-economic integration while navigating systemic barriers. Similarly, the emphasis on belonging and identity resonates with arguments that entrepreneurship extends beyond economic activity to encompass socio-cultural reproduction and self-realization (Turkina & Thai, 2015). At the policy level, the study highlights the tensions generated by temporary protection. While providing initial humanitarian relief, temporary frameworks create legal precarity that undermines entrepreneurial sustainability. Moreover, the “guest” rhetoric simultaneously reflects cultural hospitality and entrenches exclusion, limiting the recognition of migrants as permanent contributors to economic life (Vesek, 2021). By bridging micro-level narratives with macro-level policy analysis, the study illustrates how migration governance directly shapes entrepreneurial opportunity structures. This multilevel perspective extends the scope of migrant entrepreneurship research beyond Western-centric cases and demonstrates its embeddedness in dynamic institutional and political contexts (Duan et al., 2023).

Contributions

This research advances the literature in four key ways:

- Conceptual Contribution

The study enriches conceptual understandings of immigrant entrepreneurship by emphasizing entrepreneurship as both an economic and socio-psychological process and exhibits findings consistent with other studies in the literature (Dheer and Kara, 2024).

- Contextual Contribution

It provides rare empirical evidence from a developing country under intense migration pressure, thereby diversifying a literature largely dominated by developed-world cases.

- Policy Contribution

By foregrounding the voices of entrepreneurs, it identifies concrete avenues for policy reform, particularly around mobility, permits, and bureaucratic facilitation (Shinnar & Zamantılı Nayır, 2019).

- **Methodological Contribution**

It demonstrates the utility of qualitative, narrative-based approaches in capturing migrant entrepreneurship within volatile and politically charged environments (Aliaga-Isla & Rialp, 2013).

Conclusion and Implications

The study shows that migrant entrepreneurship in Türkiye is deeply embedded in both institutional structures and discursive framings. For Syrian entrepreneurs, entrepreneurship represents a means of survival, independence, and dignity, but is simultaneously constrained by restrictive policies and bureaucratic hurdles. Policy implications are clear: mobility restrictions should be lifted, bureaucratic processes streamlined, and integration-oriented policies developed to replace temporary frameworks. For scholars, the study underscores the importance of examining migrant entrepreneurship in non-Western and transitional contexts, where policy frameworks and socio-political narratives exert strong influence on entrepreneurial realities. In conclusion, migrant entrepreneurship in Türkiye illustrates a paradox. Türkiye is simultaneously a space of opportunity and constraint, agency and precarity. By documenting this paradox, the study contributes to broader debates on migration, policy, and economic integration, offering insights with both academic and policy relevance.

Ek bilgiler

Çıkar çatışması bilgisi: Sorumlu yazar, çalışmada çıkar çatışması olmadığını kabul etmektedir.

Destek bilgisi: Çalışmada herhangi bir kuruluştan destek sağlanmamıştır.

Etik onay bilgisi: Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 13.09.2023 tarih ve 2023/6 toplantı numarası ile etik kurul onayı bulunmaktadır.

Onam formu bilgisi: Çalışmaya katılım gösteren tüm bireylerden bilgilendirilmiş onam (gönüllü katılım) formu alınmıştır.

Katkı Oranı Bilgisi: Birinci yazarın katkı oranı %50, ikinci yazarın katkı oranı %50 şeklindedir.

Teşekkür yazısı: Destekleri ve sabırları için ailelerimize teşekkür ederiz.

